

Aino Auranaho & Merita Heinonen

TOIMIMALLA TAITAVAKSI

Opas vanhemmille lapsen motoristen taitojen edistämiseksi ja sensomotorisen kehityksen tukemiseksi

TOIMIMALLA TAITAVAKSI

Opas vanhemmille lapsen motoristen taitojen edistämiseksi ja sensomotorisen kehityksen tukemiseksi

Aino Auranaho & Merita Heinonen
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Toimintaterapian tutkinto-ohjelma

Tekijät: Aino Auranaho ja Merita Heinonen

Opinnäytetyön nimi: Toimimalla taitavaksi- opas vanhemmille lapsen motoristen taitojen edistämiseksi ja sensomotorisen kehityksen tukemiseksi

Työn ohjaajat: Maarit Virtanen ja Pirjo Lappalainen

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: kevät 2021

Sivumäärä: 45 + 2

Lasten toimintaterapiassa toimintaterapeutit pyrkivät antamaan lapsille mahdollisuuden tehdä erilaisia toimintoja heidän jokapäiväisessä elämässään. Toimintaterapeutit pyrkivät löytämään mahdollisuuksia ja ratkaisuja edistääkseen lapsen toiminnallista suoriutumista ja osallistumista. Toimintaterapiassa koko perhe nähdään asiakkaana. Täten on tärkeää, että toimintaterapiassa otetaan huomioon perheen arki ja ympäristö kokonaisuudessaan.

Opinnäytetyön lähtökohtana on Oulun Yliopistollisen sairaalan pyrkimys kehittää toimintaansa ja lapsiasiakkaidensa vanhemmille tarjottavaa neuvontaa ja ohjausta. Kiinnostuimme sairaalalta tulleesta aihe-ehdotuksesta ja tarkensimme aihetta oman kiinnostuksemme sekä yhteistyötahon toiveiden mukaisesti koskemaan lapsen motoristen taitojen ja sensomotorisen kehityksen tukemista.

Opinnäytetyömme välittömänä tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa opas lapsen motoristen taitojen ja sensomotorisen kehityksen tukemiseksi Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeuttien työvälineeksi vanhempien ohjaukseen. Kehitystavoite on, että Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeutit käyttävät opasta oman työnsä tukena kehittääkseen vanhemmille annettavaa ohjausta. Toinen kehitystavoite on, että oppaan saaneet perheet hyödyntävät opasta omassa arjessaan.

Toteutimme opinnäytetyömme projektimuotoisena. Projektin tuotoksena suunnittelimme ja toteutimme oppaan hyödyntäen toimintaterapian Hankittujen motoristen taitojen viitekehystä. Keräsimme palautetta suullisesti ohjausryhmältä sekä Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeuteilta. Lisäksi laadimme palautekyselyn edellä mainituille toimintaterapeuteille ja 4–6-vuotiaiden lasten vanhemmille. Kyselyyn vastasi neljä toimintaterapeuttia ja seitsemän vanhempaa.

Opas on 23-sivuinen ja se on muotoiltu valmiiseen Word-asiakirja-muotoiseen potilasohjepohjaan. Opas sisältää tietoa motoriikan kehittymisestä, sensomotoriikasta, motorisesta oppimisesta, motoristen taitojen kehittymisestä, ympäristön vaikutuksesta sekä arjen toiminnan, leikin ja ohjaustavan merkityksestä lasten motoristen taitojen kehityksessä. Oppaassa on lueteltu arkisia toimintoja eri ympäristöjen mukaan.

Asiasanat: lasten toimintaterapia, sensomotorinen kehitys, hankittujen motoristen taitojen viitekehys, toimintalähtöisyys

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme of Occupational Therapy

Authors: Aino Auranaho and Merita Heinonen

Title of thesis: Promoting a child's motor skills and supporting sensomotor development – A guide for parents

Supervisors: Maarit Virtanen and Pirjo Lappalainen

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021

Number of pages: 45 + 2

In pediatric occupational therapy occupational therapists strive for enable children to perform a variety of activities in their daily lives. Occupational therapists seek to find opportunities and solutions to promote a child's functional performance and participation. In occupational therapy, the whole family is seen as a client. Thus, it is important that occupational therapy takes into consideration the daily life of the family and the environment.

The basis of this thesis is an effort by the University Hospital of Oulu to develop counseling and guidance offered for parents of the pediatric patients. As a result of this we have developed a guide on subject how to support child's motor skills and sensomotor development.

The target of our thesis was to develop a guide in which we would gather examples and ideas of activities that support motor skills and sensomotor development in a child's own environment. The guide would serve as a tool for occupational therapists at Oulu University Hospital in parental counseling.

During the project we considered what kind of information would be useful for parents to know about the subject, and what kind of content would help occupational therapists in parental guidance. Based on this we choose a Frame of reference for Motor Skill Acquisition in Occupational Therapy to be used as a framework for our thesis. We collected feedback about the guide from seven families and four occupational therapists of Oulu University Hospital.

The guide has 23 pages and was formulated into the hospital's ready-made Word document patient instruction base. The guide contains information and examples of activities about the development of motor skills, information about sensomotorics, motor learning, development of motor skills, impact of the environment and the importance of everyday activities and play in the development of a child's motor skills.

Keywords: pediatric occupational therapy, sensomotoric development, Frame of reference for Motor Skill Acquisition, occupation-centered practice

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Projektin tausta	6
1.2	Projektin tavoitteet.....	7
2	HANKITTUJEN MOTORISTEN TAITOJEN VIITEKEHYS TUKEMASSA LAPSEN KEHITYSTÄ	9
2.1	Motorinen oppiminen, kontrolli ja kehittyminen	9
2.2	Motorinen toiminta ja suoriutumien	10
2.3	Ympäristö ja palaute	12
2.4	Perhe osana lapsen ympäristöä.....	13
2.5	4–6-vuotiaan lapsen arjen toimintoja.....	14
2.6	Lapsen motoristen taitojen kehitys.....	18
2.7	Aistit lapsen sensomotorisen kehityksen perustana.....	20
3	PROJEKTIN SUUNNITTELU	23
3.1	Projektiorganisaatio.....	23
3.2	Projektin vaiheet.....	24
4	OPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	27
4.1	Oppaan laatukriteerit.....	27
4.2	Oppaan suunnittelu ja toteutus	28
4.3	Palautteen keruu ja viimeistely.....	32
5	PROJEKTIN ARVIOINTI	34
5.1	Projektin työvaiheiden arviointi.....	34
5.2	Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi	35
5.3	Projektin laatukriteerien toteutumisen arviointi	36
6	POHDINTA	39
	LÄHTEET.....	41
	LIITTEET	45

1 JOHDANTO

1.1 Projektin tausta

Lasten toimintaterapiassa toimintaterapeutit antavat lapsille mahdollisuuden tehdä toimintoja, joita he haluavat tehdä, joita heidän oletetaan tekevän ja jotka helpottavat heidän sitoutumista rooleihinsa jokapäiväisessä elämässä. Toimintaterapeutit pyrkivät mahdollistamaan ja löytämään ratkaisuja lasten toiminnalliseen suoriutumiseen ja osallistumiseen heidän rooliensa toteuttamiseksi. (Occupational Therapy Australia 2018, viitattu 1.12.2019.) Lasten kanssa työskenteleviltä toimintaterapeuteilta vaaditaan taitoja ja tietoa muun muassa lasten normaalista kehityksestä ja lasten tavanomaisista toiminnoista. Edellä mainittuja toimintoja ovat esimerkiksi koulutoiminnat, leikki, itsestä huolehtiminen ja lepo. Toimintaterapeuttien on hallittava lasten toimintakyvyn arviointi, tavoitteiden asettelu, toimintaterapiaprosessin toteutus ja näyttöön perustuvat interventiot. (Occupational Therapy Australia 2018, viitattu 1.12.2019.) Jokainen perhe on ainutlaatuinen, ja tämän vuoksi yksilöllisyyden huomioiminen on välttämätöntä. Lapsi ja perhe ovat toisistaan erottamattomia elementtejä, minkä vuoksi toimintaterapiassa puhutaankin usein perhekeskeisyydestä. (Case-Smith 2015, 33–34.)

Lähestymistapa, jonka mukaan lähdimme suunnittelemaan tätä opinnäytetyötä oli toimintakeskeinen ja tehtäväsuuntautunut. Viime aikoina monet toimintaterapeutit ovat pyrkineet välttämään ensisijaisesti asiakkaan valmiustasolla esiintyviin vajavuuksiin keskittyvää lähestymistapaa. Nykysuosituksen mukaisen ja näyttöön perustuvan toimintakeskeisen lähestymistavan on havaittu olevan vaikuttavuudeltaan tehokkaampi, kun intervention tarkoituksena on edistää asiakkaan toiminnallista suoriutumista. Toimintakeskeiselle lähestymistavalle on ominaista keskittyminen asiakkaan toimintaan osallistumisen tasolla ja suoriutumiseen hänelle tärkeissä toiminnoissa omassa ympäristössään. (Novak 2019, 259, 267.)

Lapsen kyky oppia, olla vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa sekä kehittää taitojaan riippuu monesta tekijästä. Valitsimme opinnäytetyömme viitekehyyksi Hankittujen motoristen taitojen viitekehyyksen. Tämä viitekehys keskittyy tehostamaan motorista suoriutumista sekä korostaa keskinäistä vuorovaikutusta lapsen, tehtävän sekä ympäristön välillä suhteessa motoriseen suoriutumiseen tehtäväsuuntautuneen lähestymistavan mukaan. (Kaplan 2020, 391.) Valitsimme tämän viitekehyyksen, sillä viitekehys pohjautuu metamalliin dynaamisesta systeemitioriasta, joka

utkimusten mukaan sopii käytettäväksi lasten toimintaterapiassa. Viitekehyksessä käsitellään motorista kehitystä ja taitojen saavuttamista, joiden taustalla sensomotoriikka vaikuttaa. Tämä lähestymistapa auttoi meitä oppaan sisällön luomisessa.

Opinnäytetyömme aihe valikoitui oman kiinnostuksemme ja Oulun yliopistollisen sairaalan tarpeiden mukaisesti. Sairaalan toimintaterapeuttien tehdessä lasten toimintakyvyn arviointeja aikaa vanhempien ohjaukselle on vain rajallisesti. Lasten toiminnassa voidaan havaita viitteitä viivästyneestä sensomotorisesta kehityksestä, mutta koska erot ikätovereihin eivät ole huomattavia, eivät nämä lapset välttämättä tarvitse toimintaterapiaa. Tällöin he todennäköisesti hyötyvät vanhemmiltaan saadusta tuesta ja ohjauksesta arjen toiminnoissa. Toinen meistä on henkilökohtaisesti havainnut tarpeen konkreettiselle työvälineelle vanhempien ohjauksen tueksi ollessaan harjoittelussa foniatrian poliklinikalla Oulun yliopistollisessa sairaalassa. Opinnäytetyömme tuotoksena suunnittelimme ja toteutimme oppaan, joka vastaa tähän tarpeeseen.

1.2 Projektin tavoitteet

Tavoitteiden tulee olla selkeitä ja realistisia, minkä lisäksi niiden on kuvattava hyödynsaajien tilan tai toiminnan muutosta, johon projektissa pyritään. Tavoitteet voidaan jakaa kahteen ryhmään: välittömiin tavoitteisiin ja kehitystavoitteisiin. Välitön tavoite kuvaa projektin konkreettista lopputulosta. Kehitystavoitteella kuvataan tavoiteltavaa pitkän ajan muutosvaikutusta, ja siihen voivat vaikuttaa myös projektin ulkopuoliset tekijät. Kehitystavoite toteutuu projektin loputtua tai jopa vasta vuosia sen päättymisen jälkeen. (Silfverberg 2007, 6, 40.)

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli Oulun Yliopistollisen sairaalan pyrkimys kehittää toimintaansa ja lapsiasiakkaidensa vanhemmille tarjottavaa neuvontaa ja ohjausta. Opinnäytetyömme **välittömänä tavoitteena** oli suunnitella ja toteuttaa opas lapsen motoristen taitojen ja sensomotorisen kehityksen tukemiseksi Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeuttien työvälineeksi vanhempien ohjaukseen.

Opinnäytetyöllemme määrittelimme kaksi **kehitystavoitetta**. Ensimmäinen kehitystavoite on, että Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeutit käyttävät opasta oman työnsä tukena

kehittääkseen vanhemmille annettavaa ohjausta. Toinen kehitystavoite on, että oppaan saaneet perheet hyödyntävät opasta omassa arjessaan.

Ensimmäinen **Oppimistavoittemme** oli saada kokemusta projektin toteuttamisesta työelämäyhteistyössä. Toinen oppimistavoittemme oli saada uutta tietoa, joka vahvistaa ammatillista osaamistamme. Olemme molemmat kiinnostuneita lasten toimintaterapiasta ja haluamme kehittyä erityisesti perhelähtöisessä työskentelyssä ja vanhempien ohjauksessa.

2 HANKITTUJEN MOTORISTEN TAITOJEN VIITEKEHYS TUKEMASSA LAPSEN KEHITYSTÄ

2.1 Motorinen oppiminen, kontrolli ja kehittyminen

Motoristen taitojen hankkiminen liittyy läheisesti motoriseen kontrolliin, motoriseen oppimiseen ja motoriseen kehittymiseen. **Motorisella kontrollilla** tarkoitetaan kykyä säädellä tai suunnata mekanismeja, joita liikkeen aikaansaaminen edellyttää. Nämä mekanismit liittyvät henkilöön, tehtävän vaatimukseen sekä ympäristöön. Motorinen kontrolli selittää sitä, miten henkilön hermo-lihasjärjestelmä toimii koordinoitessaan lihaksia samanaikaisesti vastatessaan muuttuviin ympäristöllisiin sekä tehtävän vaatimukseen liittyviin tekijöihin. (Kaplan 2020, 392.)

Motorinen oppiminen tarkoittaa liikeprosessin oppimista liittyen tehtävään, kokemukseen, motivaatioon, motoriseen taitoon sekä kehitykselliseen edistymiseen, joka johtaa suhteellisen pysyvään muutokseen lapsen taidoissa. Palaute ja monipuoliset tehtävät tukevat uusien taitojen oppimista. Lasten harjoittellessa taitoja erilaisissa ympäristöissä edistää tämä taitojen yleistymistä useisiin ympäristöihin. Lasten motoristen taitojen kehittyminen, kontrolli sekä oppiminen edistyvät, kun he osallistuvat merkityksellisiin sekä tavoitteellisiin toimintoihin. (Kaplan 2020, 392.)

Motorinen kehittyminen tarkastelee sitä, miten motorinen käyttäytyminen muuttuu elämän aikana. Eroavaisuudet lasten motorisessa suoriutumisessa johtuvat nykyaikaisen käsityksen mukaan geneettisistä, kehoon liittyvistä tekijöistä sekä ympäristöstä, motivaatiosta, kokemuksesta, harjoittelun määrästä ja lapseen kohdistuvista odotuksista. Tämän lisäksi lapset kehittävät motorisia taitoja usealla eri tavalla, joihin vaikuttavat henkilökohtaiset sekä ympäristön ominaisuudet. Nämä ominaisuudet vaikuttavat siihen, miten lapset etsivät ratkaisuja motorisiin ongelmiin. Täten lapset käyttävät monenlaisia strategioita suorittaessaan toimintoja ja tutkiessaan ympäristöä. (Kaplan 2020, 392.)

Chan, Luo, Yan, Cai ja Peng (2015, 267–269) osoittivat tutkimuksessaan, että eri-ikäiset lapset hyötyvät eri tavoin joko osiin pilkotusta harjoittelusta tai harjoittelusta, joka toteutetaan heti kokonaisuudessaan. Tämä viittaa siihen, että lasten oppimismahdollisuudet voivat olla riippuvaisia hermoston kypsymisestä. Optimaalinen oppiminen voidaan saavuttaa täysin vasta kun tiettyjä

oppimistapoja tukevat hermoalueet ovat riittävän kypsiä. Jo yli 7-vuotiailla on parempi bilateraalinen koordinaatiokyky kuin 4–6-vuotiailla. Tehtävissä, jotka vaativat useamman raajan yhteistyötä, lasten taitojen johdonmukainen kehittyminen kasvaa iän myötä ja rytmisten liikkeiden vakaus kasvaa 6-vuotiaasta aikuisuuteen.

Jaksotetun tehtävän voidaan todeta olevan vähemmän kuormittavaa kuin tehtävän harjoittelu heti kokonaisuudessaan (Chan ym. 2015, 270). Näin ollen voidaan olettaa, että 4–6-vuotiaiden lasten on suotavaa saada harjoitella uusia taitoja osissa.

Lasten ja nuorten toimintaterapiasuositusten mukaan tulisi yksittäisten sensomotoristen harjoitusten (isolated sensorimotor approaches) sijaan suosia taitoihin perustuvaa harjoittelua (skills-based training) ja terapeutista käytäntöä (therapeutic practice). Vahvaa näyttöä on löydetty esimerkiksi terapeuttien käytäntöjen vaikuttavuudesta sensomotoristen lähestymistapojen ja perinteisten koulutoimintojen sijasta lapsilla, joilla on vaikeuksia käsinkirjoittamisessa. (Cahill & Beisbier 2020, 32.) Voidaan siis olettaa, että motoristen taitojen harjoittelu on hyvä yhdistää arjen toimintaan yksittäisten ja erillisten harjoitusten sijasta.

2.2 Motorinen toiminta ja suoriutumien

Kolme oletusta erottaa hankittujen motoristen taitojen viitekehyksen muista motorista kehitystä tarkastelevista viitekehysistä. Näistä ensimmäinen on se, että viitekehystä käyttävät terapeutit tunnistavat toiminnallisten tehtävien edesauttavan lapsen käyttäytymisen jäsentämistä. Täten heidän toteuttamansa interventiot keskittyvät edistämään lapsen kykyä osallistua hänelle merkityksellisiin toimintoihin. Toiseksi tämän viitekehyksen mukaan terapeutit uskovat, että onnistunut suoriutuminen merkityksellisissä toiminnoissa nousee esiin useiden ympäristöön ja persoonaan liittyvien järjestelmien kautta. Kolmanneksi terapeutti tunnistaa sen, että lasten havaitut motoriset ongelmat ovat tulosta kaikkien näiden järjestelmien vuorovaikutuksesta ja kompensatiosta, kun lapsella on jokin vamma tai ongelma yhdessä tai useammassa järjestelmässä. (Kaplan 2020, 393.)

Viitekehyksen pohjana toimiva **dynaaminen systeemiteoria** selittää, millä tavalla motorinen käyttäytyminen on tarkkaa ja organisoitua. Dynaamisen systeemiteorian mukaan liike kehittyy useiden järjestelmien vuorovaikutuksesta. Kolme pääjärjestelmää ovat **ympäristö, henkilö ja**

tehtävä. Järjestelmän alaluokka esimerkiksi henkilöön liittyen voi pitää sisällään emotionaalisia, kognitiivisia ja aistitoimintaan liittyviä järjestelmiä. Näihin voi sisältyä myös sensorisia, motorisia sekä muita fysiologisia, kuten tuki- ja liikuntaelimestöön, neurologiaan sekä sydän ja verenkiertoelimestöön liittyviä järjestelmiä. Terapeuttien tulisi tarkastella ja ymmärtää, mitkä lapsen taidot ovat suhteessa kaikkiin aikaisemmin mainittuihin alajärjestelmiin, jotta he kykenevät käyttämään hankittujen motoristen taitojen viitekehystä. (Kaplan 2020, 393–394.)

Lapset kehittävät tarkoituksenmukaisia liikemalleja suoriutuakseen yleisistä toiminnallisista tehtävistä aktiivisen kokeilun ja harjoittelun kautta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus harjoitella ja kokeilla erilaisia strategioita motoristen taitojen hankkimiseksi. Uuden motorisen taidon oppimisen kannalta harjoittelu on yksi tärkeimmistä tekijöistä. Harjoittelussa on tärkeää, että lapsella on mahdollisuuksia yrittää toistuvasti tuottaa haasteellisia tai juuri nykyisen tasonsa ylittäviä motorisia toimintoja. Uuden liikemallin omaksumiseen voidaan vaikuttaa tekemällä muutoksia liikemallien omaksumiseen liittyviin osatekijöihin eli henkilöön, ympäristöön ja tehtäviin liittyviin tekijöihin sekä niiden alaluokkiin. (Kaplan 2020, 393–395.)

Joustavien strategioiden kehittämisen ja oppimisen yleistämisen edistämiseksi käytännön tilanteissa tulisi olla vaihtelua. Optimaalisesti harjoittelun tulisi tapahtua lapselle tyypillisissä toiminnallisissa rutiineissa koko päivän ajan. Todisteet tukevat havaintoa ja yleistä uskoa siitä, että pienet lapset oppivat parhaiten käytännössä ja ajan kanssa, eivät niinkään varsinaisten harjoittelukertojen aikana. (Kaplan 2020, 395.) On myös tärkeää, että lapsen kyvyt, tehtävän vaatimukset ja ympäristön ominaisuudet ovat keskenään sopusoinnussa (Kaplan 2020, 402).

Tehtävä pitää sisällään toimintoja tai liikkeitä, joilla on sama tarkoitus ja tavoite. Tehtävillä on ominaisuuksia liittyen niiden vaativuuteen, rakenteeseen ja tarkoitukseen. On erityisen tärkeää tunnistaa ne tehtävän osa-alueet, jotka osoittautuvat haasteellisiksi lapselle. Lapset haluavat osallistua toimintoihin, jotka ovat heille merkityksellisiä ja tarkoituksenmukaisia. Täten lapset harjoittelevat ja toistavat toimintoja, jotka he kokevat motivoiviksi. Terapeutin on pohdittava yhdessä lapsen lähipiirin ja muiden ammattilaisten kanssa, onko tehokkainta yrittää opettaa lapselle uutta strategiaa, kehittää motorista kontrollia, tehdä muutoksia tehtävän vaatimuksiin vaiko muokata ympäristöä tehtävästä suoriutumista edistävämpään suuntaan. (Kaplan 2020, 394.)

Taito koostuu motorisen tavoitteen saavuttamisesta kohtuullisella panostuksella. Motorisen taidon saavuttaminen ei edellytä, että lapsi käyttää yhtä tarkkaa motorista kaavaa, vaan tietyn tehtävän

suorittamiseen voidaan käyttää useita liikemalleja ja strategioita. Taidon kehittyessä lapsen tulisi kehittää useita liikestrategioita, jotka vaikuttavat tehtävän vaatimusten ja ympäristöllisten tekijöiden ominaisuuksiin. (Kaplan 2020, 394–395.)

2.3 Ympäristö ja palaute

Ympäristöllä on suuri merkitys toiminnoista suoriutumiseen. Arviointeja ja interventioita suunnitellessaan terapeutit ottavat huomioon fyysiset ja sosiaaliset ominaisuudet sekä persoonaan, aikaan ja kulttuuriin liittyvät ominaisuudet. Kaikilla näillä ympäristön osa-alueilla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen motoriseen kontrolliin tehtävästä suoriutumisesta. Terapeutin vastuulla on tunnistaa ne ympäristön osa-alueet, jotka voivat tuottaa vaikeuksia ja ne, jotka voivat edistää tehtävistä suoriutumista sekä päättää siitä, onko tarkoituksenmukaista muokata näitä tekijöitä. Esimerkiksi ympäristö, joka sisältää runsaasti aistiärsyksiä, kuten ääniä ja visuaalisia ärsyksiä, voi olla epämiellyttävä lapselle, jolla on aistitiedon käsittelyn ongelmia. Vaihtoehtoisesti toinen lapsi, joka tarvitsee aistiärsyksiä ylläpitääkseen keskittymistä ja vireystilaa voi hyötyä tämän tyyppisestä ympäristöstä. (Kaplan 2020, 395.) Tällaiset sensoriset variaatiot voivat olla systemaattisesti muokattuja vastaamaan läheisemmin luonnollista ympäristöä, jossa lapsi suorittaa tehtävää (Kaplan 2020, 402).

Ympäristö on strukturoitava niin, että se rohkaisee lasta suunnittelemaan ja kokeilemaan erilaisia liikestrategioita aktiivisesti. Aikuiset ovat tärkeä osa lapsen ympäristöä, ja he voivat auttaa lasta muistamaan tavoitteet sekä antaa palautetta keskittymättä liikestrategioihin. Ympäristöolosuhteita voidaan muokata ja lasta voidaan rohkaista kokeilemaan vaihtoehtoisia strategioita. Kaikki lasten varhaisessa vaiheessa tuottamat liikemallit ovat hyväksyttäviä. (Kaplan 2020, 397.)

Palautteen anto suorituksen jälkeen voi vaikuttaa motoriseen oppimiseen ja taitojen hankkimiseen. Ulkoinen palaute eli palaute, jonka lapsi saa muilta auttaa lasta ymmärtämään liikkeidensä lopputulosta. Palaute on usein verbaalista, mutta se voi myös koostua eleistä, ilmeistä, auditiivisista ja taktiillisista vihjeistä sekä tarpeen tullen myös manuaalisesta ohjauksesta. Lapsi oppii myös käyttämään kehonsa luontaista palautetta saadakseen tietoa lopputuloksesta, mikä auttaa suunnittelemaan vaihtoehtoisia strategioita. Ajan kuluessa lasta tulisi rohkaista olemaan vähemmän riippuvainen muiden palautteesta ja sen sijaan arvioimaan itse omaa suoriutumistaan. (Kaplan 2020, 398.)

Annetun palautteen sisällön tulisi olla lyhyttä ja sopia lapsen kognitiivisiin, kielellisiin ja sensorisiin kykyihin. Esimerkiksi lapsille, joiden kielelliset taidot ovat rajoittuneet tai jotka ovat hyvin nuoria, voidaan taputtaa, hymyillä liioitellusti tai taputtaa selkään useiden onnistuneiden yritysten jälkeen. Lapsille, joilla on rajoittuneet visuaaliset kyvyt, tulisi antaa palautetta sanallisesti ja koskettamalla. (Kaplan 2020, 399.) Ohjaukseen on myös hyvä kiinnittää huomiota. 5-vuotias lapsi osaa tyypillisesti seurata kaksivaiheisia ohjeita, kun taas 7-vuotias kykenee ottamaan vastaan kolmivaiheisia ohjeita (Cermak & Togli 2018, 13).

2.4 Perhe osana lapsen ympäristöä

Asiakaslähtöisyys on yksi toimintaterapian keskeisimmistä periaatteista. Lapsen ja perheen ajatellaan olevan toisistaan erottamattomia osia, minkä vuoksi lasten toimintaterapiassa puhutaan perhekeskisyydestä, jolloin koko perhe nähdään asiakkaana. Perhekeskeisessä ajattelutavassa korostetaan lapselle ja perheelle merkityksellisten tavoitteiden sekä valinnanvaraa tarjoavien ja motivaatiota herättävien toimintojen merkitystä. (Case-Smith 2015, 33–34.)

Jokainen perhe on erilainen ja ainutlaatuinen, minkä vuoksi lapsen ihanteellinen toiminta tapahtuu perhettä ja yhteisöä tukevissa olosuhteissa. Arviointi- ja interventioprosessin yksilöinti on välttämätöntä perhekeskisyydelle. Perhekeskeisessä toimintatavassa myös kunnioitetaan perheen oikeutta tehdä itsenäisiä päätöksiä. (Case-Smith 2015, 33–34.)

Ammattilaisten on kysyttävä ja opittava, kuinka kukin perhe määrittelee rutiininsa, totumuksensa ja arvonsa ja mukautettava palvelunsa sen mukaan. Toimintaterapiatoimenpiteiden on sovittava perheen päivittäiseen rutiiniin. Perheen roolit ja kiinnostuksenkohteet, asuinympäristö ja perheen kulttuuri muodostavat palvelun tarjoamisen kontekstin. Palvelut on suunniteltu vastaamaan perheen tarpeita sen sijaan, että edellytettäisiin perheen vastaavan palveluntarjoajien tarpeisiin. (Case-Smith 2015, 33–34.)

Intervention päätavoite on antaa perheille vaikutusmahdollisuuksia parantamalla heidän kykyään hoitaa lapsensa kuntoutusta, osallistua täysmääräisesti haluttuihin rooleihin ja toimintoihin sekä saavuttaa halutut perheen tavoitteet. Perheen ja ammattilaisen suhde on kumppanuus, jossa perhe määrittelee intervention painopisteen ja auttaa palveluntarjoajien kanssa ohjaamaan

interventioprosessia. Interventiota pidetään dynaamisena prosessina, jossa terapeutti ja perhe työskentelevät yhdessä kumppaneina määritelläkseen lapsen terapeuttiset tarpeet. (Case-Smith 2015, 33–34.)

Vanhemmuuteen liittyviä huolenaiheita voivat olla esimerkiksi vapaa-ajan osallistuminen, odottamattomat vanhemmuuden kokemukset, päiväkodista saatu palaute, sosiaalinen osallistuminen ja muut elämän haasteet. Toimintaterapeutit voivat auttaa vanhempia tukemaan lapsen sensomotoristen taitojen kehitystä ottamalla huomioon vanhemmuuteen liittyvät huolet ja vanhempien odotukset lapsensa vapaa-ajan harrastuksista ja aktiviteeteista. Perhekeskeisen kuntoutuksen harjoittaminen voi parantaa terapiapalveluiden tehokkuutta, kun perhe toimii yhdessä lapsen kuntoutuksen edistämiseksi. (Eicher, Skubik-Peplaski, O'Brien, & Fleischer 2018, 10.)

2.5 4–6-vuotiaan lapsen arjen toimintoja

Päivittäisistä toiminnoista suoriutuminen itsenäisesti on yksi tärkeimmistä asioista, joita lapsi kasvaessaan oppii. Näitä toimintoja ovat esimerkiksi pukeutuminen, syöminen, peseytyminen, wc-käynnit, liikkuminen paikasta toiseen sekä nukkuminen. Lapsen ei ainoastaan ole opittava huolehtimaan tarpeidensa täyttymisestä ja itsestään huolehtimisen kannalta tärkeiden toimintojen suorittamisesta, vaan sen lisäksi lapsen on hyvä oppia tekemään nämä toiminnot yhteiskunnan edellyttämällä tavalla. Vanhemmuudella ja kulttuurisilla tekijöillä on vaikutusta siihen, miten lapsen itsestä huolehtimisen taidot kehittyvät. Sosiokulttuuriset tekijät ja perheen arvot vaikuttavat siihen, miten ja milloin lapsi oppii suoriutumaan näistä toiminnoista itsenäisesti. Erityisesti sillä, kuinka paljon vanhemmat kannustavat lasta itsenäiseen suoriutumiseen sekä antavat tähän mahdollisuuksia, on vaikutusta. (Mulligan 2014, 131.)

Sitoutuminen päivittäisiin toimintoihin on terveyden perustekijä. Ympäristön aistimisella on olennainen rooli toimintoihin sitoutumisessa, koska yksilö voi kokea eri ärsykkeet joko miellyttävänä tai vastenmielisinä. Tämä taipumus vaikuttaa osittain siihen, mitä toimintoja ihmiset päättävät tehdä tai vaihtoehtoisesti vältellä. (Williams 2017, 305.)

Tyypillisesti 5–7-vuotias lapsi osaa jo suoriutua itsenäisesti wc-toiminnoista, mutta tarvitsee hieman apua pukeutumisessa ja peseytymisessä. Pukeutumisesta tämän ikäinen lapsi suoriutuu usein muutoin itsenäisesti, mutta saattaa tarvita apua vaikeiden tai erikoisten kiinnitysten suhteen sekä

ohjausta vaatteiden valinnassa huomioiden sään ja sosiaalisen kontekstin, jota varten pukeudutaan. Peseytymisessä lapsi saattaa tarvita ohjausta tai muistuttelua joidenkin asioiden, kuten hampaiden harjauksen ja hiusten pesun suhteen. 5–7-vuotias osaa jo syödä itsenäisesti, käyttää veistä ja haarukkaa, levittää voita leivän päälle sekä leikata vihanneksia. (Mulligan 2014, 134, 136.)

Lapsi alkaa usein jo melko varhain olemaan kiinnostunut erilaisista kotitöistä, kuten imuroimisesta tai pölyjen pyyhkimisestä. Tämä näkyy siten, että lapsi imitoi vanhempiaan ja ottaa omiin leikkeihinsä mukaan toimintoja, joita on nähnyt vanhempien tai isojen sisarusten tekevän. Lapselle voidaan antaa myös omia tehtäviä, kuten lelujen pois laittaminen leikin päätyttyä, roskien vienti, likaisten vaatteiden laittaminen pyykkikoriin tai pöydän kattaminen. Esikouluikäiselle voi jo osoittaa tiettyjä pieniä kotitöitä, joita hänen oletetaan tekevän säännöllisesti. Näin lapsi oppii vastuullisuutta sekä tuntee olevansa tärkeä ja osallistuva perheenjäsen. Lapsen kasvaessa vastuuta voidaan pikkuhiljaa lisätä. Noin 11-vuotias lapsi voi osata jo valmistaa yksinkertaisen aterian, ruokkia lemmikin, pedata sängyn, imuroida ja pyyhkiä pölyjä, siivota oman huoneensa, tiskata ja kuivata tiskejä, sekä viikata puhtaita vaatteita ja laittaa niitä kaappiin. Nämä ovat toimintoja, joita nuoremmat lapset voivat harjoitella yhdessä esimerkiksi vanhempien kanssa. (Mulligan 2014, 136.)

On tärkeää, että lapsi otetaan mukaan perheen arkisiin askareisiin. Esimerkiksi ruuan valmistuksessa auttaminen voi olla lapsen kehityksen kannalta hyödyllistä. Chu, Farmer, Fung, Kuhle, Storey ja Veugelers (2013) totesivat tutkimuksessaan, että ruuanvalmistukseen osallistumisella oli myönteisiä vaikutuksia siihen, millaisia valintoja lapsi tekee ravinnon suhteen. Tutkimuksen mukaan lapset, jotka osallistuivat ruuan valmistukseen säännöllisesti, suosivat arkiruokailussaan enemmän vihanneksia ja hedelmiä ja valitsivat oma-aloitteisesti terveellisempiä vaihtoehtoja.

Lepo on yksi tärkeä toimintakokonaisuus lapsen arjessa. Asiantuntijat suosittelevat 3–5-vuotiaille lapsille 10–13 tuntia ja 6–13-vuotiaille 9–11 tuntia unta vuorokaudessa (Hirshkowitz, Whiton, Albert, Alessi, Bruni, DonCarlos, Hazen, Herman, Hillard, Katz, Kheirandish-Gozal, Neubauer, O'Donnell, Ohayon, Peever, Rawding, Sachdeva, Setters, Vitiello & Ware 2015, 236). On osoitettu, että yhdenmukaiset nukkumistavat ja suositusten noudattaminen yöunen kestossa vaikuttavat positiivisesti lasten käytökseen ja terveyteen. Tutkimukset osoittavat, että esimerkiksi lepo- ja unirytmien luominen, ympäristön valmistelu nukkumaanmenoa varten, jooga, mindfulness-harjoitukset ja rentoutuminen sekä lapsen osallistuminen nukkumaanmenoalusteluihin

parantavat lapsen unta. (Cahill & Beisbier 2020, 16.) Esimerkiksi mindfulness-harjoituksista on havaittu olevan mahdollisesti hyötyä myös tunteiden käsittelyssä ja säätelyssä. Harjoitukset voivat kehittää kykyä kohdentaa tarkkaavaisuusresursseja ja seurata oman tämänhetkisen emotionaalisen kokemuksen sisältöä. (Crescentini, Capurso, Furlan, & Fabbro, 2016.)

Leikki on identifioitu yhdeksi ensisijaisista toiminnoista, joita lapset tekevät. Leikki voidaan määritellä miksi tahansa spontaaniksi tai strukturoiduksi toiminnaksi, joka tarjoaa nautintoa, viihdettä, huvitusta tai suuntaa ajatukset muualle. Leikki on asennetta ja kokemuksellisuutta, johon sisältyy luontainen motivaatio, jolloin painopiste on prosessissa tuloksen sijaan. Kyse on ennemminkin sisäisestä kuin ulkoisesta hallinnasta, jolloin käytetään ”ikään kuin” -ajattelua tai kuvitteellisia elementtejä. Se on toimintaa, joka tapahtuu turvallisessa ympäristössä ja jolla on sosiaalisia seuraamuksia. (Tanta & Knox 2015, 483.) Leikin avulla ja sen kautta lapset oppivat uusia taitoja, harjoittelevat ja hiovat jo opittua, kokeilevat erilaisia sosiaalisia rooleja, kokevat ja käsittelevät tunteita sekä muodostavat ystävyyssuhteita. (Mulligan 2014, 120.)

Roberts, Stagnitti, Brown ja Bhohti (2018) tutkivat Australiassa 5–7-vuotiaiden lasten kuvitteellisen leikin ja sensorisen prosessoinnin välistä suhdetta. Tutkimukseen osallistui 42 tyypillisesti kehittynyttä lasta, joita arvioitiin The Child Initiated Pretend Play Assessment, eli ChIPPA- ja Sensory Processing Measure, eli SPM-arviointimenetelmillä. SPM:n sensorisen prosessoinnin osa-alueista kehotietoisuus, tasapaino ja tunto sekä sosiaaliset taidot liittyvät kykyyn leikkiä kuvitteellista leikkiä. Lapsen kehotietoisuus, tasapaino ja kyky käsitellä tuntoaistimuksia kotiympäristössä vaikuttavat lapsen kuvitteellisen leikin yksityiskohtaisuuteen. Koti- ja kouluympäristöissä sosiaalinen osallistuminen liittyi esineiden symboliseen käyttöön. Lapset, jotka saavat leikkiä kuvitteellista leikkiä leluilla lattialla asettavat kehonsa optimaalisesti kyetäkseen leikkimään ja käsittelemään leluja. Näin lapset mukauttavat vartalonsa asentoa leikin organisointia ja laajentamista varten. Lapsen vartalon asento muuttuu suhteessa painovoimaan esimerkiksi silloin, kun lapsi siirtyy makaamasta junaradan vieressä toispolvi-istuntaan jatkaakseen leikkiä sohvalla tai sohvapöydällä. Näin he tekevät tiedostamattomia säätöjä vestibulaarisen aistijärjestelmän ohjaamana. On tärkeää keskittyä toimintalähtöisiin interventioihin kuten leikkiin, koska leikin aikana lapset liikuttavat vartaloaan, harjoittavat tasapainomekanismejaan ja koskettavat leikkimateriaaleja. Leikkilähtöisten, kehitykseen sopivien, hauskojen ja tarkoituksenmukaisten interventioiden on todettu olevan motivoivampia ja menestyvämpiä verrattuna taitoharjoitteluun, kuten esimerkiksi tasapainoharjoituksiin.

Sensomotorinen leikki hallitsee varhaislapsuutta, jolloin pieni lapsi kehittyy hallitsemaan omaa kehoaan ja oppii toimintansa vaikutukset ympäristönsä esineisiin ja ihmisiin. Sensomotorisen leikin huippu saavutetaan toisena ikävuotena, jonka jälkeen se pikkuhiljaa vähenee. Lapset kuitenkin jatkavat sensomotorisen leikin käyttämistä opetellessaan uusia motorisia taitoja. (Tanta & Knox 2015, 484.) Sensomotoriselle leikille tyypillistä on esineiden katselun, maistelun, koskettamisen ja kuuntelemisen kautta saatujen aistikokemusten hakeminen (Mulligan 2014, 124).

Lapsilla, joilla on vaikeuksia sensorisen palautteen tulkitsemisessa ja yhdistämisessä, on usein vääristynyt tai rajoittunut käsitys itsestään ja ympäröivästä maailmasta. Heillä voi olla heikentynyt kyky suunnitella ja suorittaa motorisia ja kognitiivisia tehtäviä sekä vaikeuksia säädellä omaa käytöstään. Näiden lasten leikkiominaisuuksiin kuuluvat joko liiallinen liikkuminen tai liikkumisen välttäminen. Tyypillisesti he tutkiskelevat asioita vähemmän ja osallistuvat harvemmin karkeamotoriikkaa ja käsittelytaitoja vaativiin leikkeihin ikätovereihinsa verrattuna. He voivat olla tarkkailijoita, jotka leikkivät usein yksin ja mielellään istuen. Näiden lasten leikkirepertuaari voi olla rajoittunutta, ja he saattavat vastustaa muutoksia, häiriötekijöitä tai leikin hajottamista. (Tanta & Knox 2015, 490.)

On tärkeää auttaa vanhempia ymmärtämään leikin tärkeys ja opettaa heitä olemaan leikkisästi vuorovaikutuksessa lastensa kanssa. Vanhemmat voivat tarvita ohjausta luodakseen tasapainon sen välille, milloin he tekevät asioita lapsensa puolesta ja milloin he luovat mahdollisuuksia lapselle suoriutua itse. Vanhemmille voidaan mallintaa leikkikäyttäytymistä, rohkaista heitä osallistumaan leikkiin ohjaamatta tai hallitsematta tilannetta sekä auttaa järjestämään tai mukauttamaan leikkiympäristöä lapsen tarpeiden mukaan. Osallistamalla vanhempia aktiivisesti autetaan heitä täten arvioimaan lapsensa vahvuuksia ja tukemaan lasta kehittämään hänen mielenkiinnonkohteitaan vastaavia leikkitaitoja. (Tanta & Knox 2015, 493.)

Lapsen aloittaessa esikoulun ja tämän jälkeen peruskoulun on usein havaittavissa, että leikki muuttuu sosiaalisemmaksi ja järjestelmällisemmäksi (Mulligan, 2014, 129). Tyypillisesti 5–7-vuotias lapsi kykenee ja on kiinnostunut leikkimään sääntöleikkejä, kuten pelaamaan lautapelejä tai pihapelejä. Harrastustoiminnan vetovoima kasvaa ja usein tämän ikäiset lapset opettelevat motorisia, kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja leikin lisäksi harrastusten kautta. 5–7-vuotias lapsi osaa leikkiä ja toimia yhdessä muiden kanssa sekä ymmärtää, mitä tarkoittaa yhteistyö ja kilpailu. Ystävyys-suhteiden merkitys korostuu, minkä lisäksi lapsen kyky itsenäiseen leikkiin kasvaa. Leikkiympäristö laajenee esimerkiksi naapurustoon tai kavereiden koteihin, minkä lisäksi lapsi

saattaa viettää enemmän aikaa esimerkiksi katsellen televisiota, pelaten tietokoneella, tabletilla tai puhelimella tai lukemalla kirjoja. (Mulligan 2014, 127.)

Lasta on hyvä kannustaa fyysisesti aktiiviseen leikkiin. Fyysisen aktiivisuuden lisäämisellä lapsen arkeen saattaa olla merkittäviä vaikutuksia masennuksen, ahdistuksen, psykologisen stressin ja tunnepuolen häiriöiden ehkäisyssä ja helpottamisessa. Liikunnan ja fyysisen aktiivisuuden on myös havaittu vaikuttavan positiivisesti lapsen itsetuntoon. (Ahn & Fedewa 2011, 393.)

Björge (2015, 9) tutki erilaisten pihalla toteutettujen leikkien vaikutusta 3–5-vuotiaiden lasten hyvinvointiin. Tutkimuksessa tarkasteltiin lasten fyysistä aktiivisuutta, osallistumista ja yleistä hyvinvointia kussakin toiminnassa. Tutkimuksen mukaan merkittävimpiä olivat paikat ja fyysiset aktiviteetit, jotka luovat haastetta, ovat monipuolisia, tukevat itsenäisyyttä ja sosiaalisia suhteita. Toimiminen muiden kanssa sekä nautinnollisten, spontaaneiden liikkeiden ja fyysisten kokemusten saaminen ja kehonkielen käyttäminen vaikuttaisivat edesauttavan sitoutumista toimintaan osallistuvien keskuudessa, mikä puolestaan vaikuttaa positiivisesti heidän hyvinvointiinsa ja osallistumistasoonsa.

2.6 Lapsen motoristen taitojen kehitys

Motoristen taitojen oppiminen on prosessi, joka edellyttää harjoittelua, palautetta ja osallistumista. Hankittujen motoristen taitojen viitekehyksen mukaan motoriset taidot ovat liikkuminen, tarttuminen, irrottaminen, voiman käyttäminen ja sääteleminen, kurottaminen, vetäminen, työntäminen, kantaminen, nostaminen, heittäminen ja esineiden käsittely. (Case-Smith 2015, 395–413.)

Lapset saavuttavat kehityksen virstanpylväät lineaarisesti ja johdonmukaisesti. Taidot muodostuvat ikään kuin peräkkäin keskushermoston rakenteiden kehittyessä. Aivorungon rakenteet kehittyvät ensin, mikä käy ilmi vastasyntyneen kehitysheijasteina, joita säätelevät aivorungosta lähtevät hermoradat. Aivokuoren rakenteet kehittyvät myöhemmin, mikä näyttäytyy koordinoituna ja suunniteltuna toimintana. (Case-Smith 2015, 67.) Tämän saa aikaan tarkasti toimivan motorinen säätelyjärjestelmä, joka säätelee vastavaikuttajalihaksia saaden ne supistumaan ja rentoutumaan oikea-aikaisesti. Sensorinen järjestelmä välittää jatkuvaa tietoa motoriselle järjestelmälle, jotta se kykenee toimimaan joustavasti. (Lano 2014, 59.)

Liike etenee primitiivisistä reflekseistä tahdonalaiseen, hallittuun liikkeeseen. Vastasyntyneillä refleksit tarjoavat ensimmäisiä tapoja olla vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa ja ne ovat välttämättömiä selviytymiselle. Nämä refleksit häviävät, kun tasapaino, posturaaliset reaktiot ja tahdonalainen motorinen hallinta alkavat näkyä toiminnassa, eli esimerkiksi vauvan oppiessa kierimään, istumaan, seisomaan ja kävelemään. Matalan tason taidot ovat edellytys tietyille korkean tason taidoille. Pikkulapset kehittävät motorista kontrollia kefalokaudaalisesti, eli päästä jalkoihin. Tämä tarkoittaa sitä, että pään kontrollointi kehittyy ensin, jota seuraa vartalon hallinta. Tästä lapsi jatkaa riittävän itsenäiseen istumiseen ja lopuksi lantion hallintaan, mikä mahdollistaa seisomisen ja kävelemisen. (Case-Smith 2015, 67.)

Motoriset taidot voidaan jaotella hieno- ja karkeamotorisiin taitoihin. Karkeamotoristen taitojen kehittyminen linkittyy voimakkaasti seuraaviin kehon toimintoihin: lihasvoima, asennon hallinta ja tasapaino, lihastonus, liikelaajuudet ja näppäryys, motorinen koordinaatio sekä motorinen suunnittelu. Aistitiedon prosessointi ja yhdistyminen, erityisesti vestibulaarinen, proprioseptiivinen ja visuaalinen hahmottaminen, vaikuttavat niin ikään motoriseen suoriutumiseen. 3–5 vuoden iässä lapset alkavat tyypillisesti opetella tiettyjä taitoja, kuten vaikkapa uimista tai skeittausta sekä saattavat osallistua järjestettyihin vapaa-ajan toimintoihin, kuten jalkapallon pelaamiseen tai tanssitunnille. Leikkipuistossa lapset usein osaavat jo käyttää leikkipuiston välineitä itsenäisesti 4–5 vuoden iässä, ja esimerkiksi portaiden nouseminen ja laskeutuminen onnistuu vuorojaloin. Hyppynarun hyppiminen, yhdellä jalalla tasapainoilu, pyörällä ajaminen apupyörien avulla sekä pallon potkaiseminen, heittäminen ja kiinniottaminen alkavat myös sujua. 5–7 vuoden ikäiset lapset saattavat jo hallita pyörällä ajamisen ilman apurattaita, uida itsenäisesti ja harrastaa karkeamotorisia taitoja vaativia vapaa-ajan toimintoja, kuten joukkue- tai yksilöurheilulajeja. (Mulligan 2014, 155–158.)

Hienomotoriikkaa vaativien toimintojen, kuten tarttumisen ja esineiden käsittelyn oppiminen edellyttää useiden samojen kehon toimintojen ja rakenteiden toimivuutta kuin edellä mainittujen karkeamotoristen taitojen. Näiden lisäksi tarvitaan visuomotorista eli silmä-käsi-koordinaatiota sekä bilateraalista kontrollia, jolla tarkoitetaan kykyä käyttää kehon molempia puolia samanaikaisesti. Yleisesti hienomotoriikka kehittyy proksimaalisesta kontrollista kohti distaalista ja massaliikkeistä kohti eriytyneitä, hiottuja ja yksityiskohtaisia liikkeitä. Käden liikkeet kehittyvät ensin ulnaaripuolelta, eli pikkurillin puolelta kohti radiaalipuolta, eli peukalon puolta. Liikkeet kehittyvät epäsymmetrisistä kohti symmetrisiä liikemalleja. Esimerkkejä hienomotoriikkaa edellyttävistä toiminnoista, joita 4–6-vuotias lapsi tyypillisesti hallitsee ovat oman nimen kirjoittaminen sekä kirjainten ja numeroiden

kopioiminen kynää käyttäen, myös lyhyiden lauseiden kirjoittaminen saattaa onnistua. Lapsi saattaa hallita nappien napittamisen, vetoketjun kiinnittämisen ja neppareiden avaamisen sekä kiinnittämisen. Ruokailutilanteessa lapsi osaa usein jo käyttää hararukkaa ja veistä. Noin 20 palan palapelin kasaaminen, rakenteluleikit ja tietokoneen hiiren käyttö usein onnistuvat tämän ikäisiltä lapsilta. (Mulligan 2014, 156–161.)

2.7 Aistit lapsen sensomotorisen kehityksen perustana

Aivot vastaanottavat tietoa eri aistien kautta ja reagoivat näihin viesteihin fyysisellä toiminnalla. Tätä kutsutaan **sensomotoriikaksi**, joka on edellytys ihmisen toiminnalle arjessa. Aistit saavat tietoa kehon ulko- ja sisäpuolelta tulevista ärsykeistä. Aistit toimivat keskenään yhteistyössä ja tuottavat aivoille tarvittavaa ja jäseneltyä aistitietoa. (Kranowitz 2003, 53–54.) Aistitiedon käsittely on eräänlainen mekanismi, joka yhdistää ihmisiä ja heidän ympäristöjään. Ihmisen aistit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa hänen ympäristönsä kanssa, ja jokainen yksilö kokee maailmansa näiden ainutlaatuisten aistimallien (patterns of sensing) kautta. (Williams 2017, 302.)

Perinteiset kognitiiviset teoriat pitävät kehoa passiivisena kanavana, jonka kautta ympäristöstä saadut aistimukset pääsevät aivoihin. Sen jälkeen aistit organisoidaan, prosessoidaan ja hyödynnetään motorisen reaktion määrittämiseksi. Yleisen käsityksen mukaan keho on kuitenkin paljon aktiivisemmassa roolissa. Keho toimii mekanismina yksilön ja ympäristön välillä. Ihmisen liikkeessä ympäristössään aistien käsittely kehittyi toiminnalliseksi ja organisoiduksi vuorovaikutukseksi ympäristön kanssa. (Williams 2017, 305.)

Aistit voidaan jakaa kauko- ja lähiaisteihin. Kaukoistit reagoivat kehon ulkopuolelta tuleviin ärsykeisiin. Nämä aistit ovat näkö-, kuulo-, tunto-, maku- ja hajuaisti. Ihminen kykenee hallitsemaan kaukoastejaan jossain määrin ja on niistä tietoinen. Lähiaistit ovat hallitsemattomampia, mutta välttämättömiä. Usein esiin nostetaan kolme kehon sisäistä aistijärjestelmää. Nämä aistit ovat taktiilinen-, vestibulaarinen- ja proprioseptiivinen aistijärjestelmä. Lähiaistit tuottavat ihmiselle aistimuksia itsestään suhteessa ympäristöön. Taktiillisella aistilla tarkoitetaan pääasiassa ihon kautta saatuja aistimuksia. Vestibulaarinen aisti tarkoittaa liikkeestä, painovoimasta ja tasapainosta sisäkorvan kautta saatuja aistimuksia. Proprioseptiivinen aisti puolestaan tarkoittaa asentotuntoa sekä kehon osien suhteiden hahmottamista toisiinsa nähden nivelten, lihasten ja nivelsiteistä saatuja aistimusten kautta. Nämä aistit luovat perustan lapsen kehitykselle. (Kranowitz 2003, 53–56.)

Lapset kehittävät kykyjään organisoida käyttäytymistään monimutkaisemmissa toimintasarjoissa yhä pidemmällä aikavälillä. Tämä antaa heille mahdollisuuden tulla itsenäisemmiksi organisoidessaan päivittäisiä toimintoja, kuten kouluun valmistautumista aamulla, kotitehtävien ja muiden kouluprojektien suorittamista sekä kotitöiden tekemistä. Kun lapset osallistuvat näihin toimintoihin, heidän täytyy usein ennakoida, kuinka liikkua suhteessa muuttuviin ympäristön tapahtumiin ajoittamalla ja järjestämällä toimintansa tarkasti. Tämä on erityisen haastavaa joukkueurheilussa. Ikätovereiden ennakoimattomat liikkeet asettavat lapselle uudenlaisia motorisia haasteita. Tällöin lasten kehot on haastettu ylläpitämään tasapainoa kehon asennon dynaamisten muutosten kautta. Hienomotorisissa tehtävissä lasten täytyy käyttää visuaalisesti tehokkaasti somatosensorista informaatiota ohjatakseen silmien ja käsien liikkeitä tarkasti ylläpitäen samalla vakaata asentoa. (Parham & Mailloux 2015, 265.)

3–7-vuotiailla lapsilla on vahvat sisäiset pyrkimykset mukauttaa omia reaktioitaan, jotka vastaavat sensomotorisia vaatimuksia. Visuomotoriikka kehittyy esimerkiksi osallistumalla käsitöihin, piirtämiseen, maalaamiseen, rakenteluleikkeihin ja pelaamalla videopelejä. Lapset tutkivat leikkikentän välineitä keinumalla, liukumalla, kiipeämällä, hyppimällä, ratsastamalla, työntämällä ja vetämällä. Tämän ajanjakson loppupuolella he tarttuvat innokkaasti motorisen suunnittelun haasteisiin, kuten naruhyppelyyn. Tänä aikana lapsista tulee myös erilaisten työkalujen käytön asiantuntijoita esimerkiksi saksien, kynien ja lapioiden suhteen. Monet lapset alkavat osallistua toimintoihin, jotka herättävät sensomotorisia haasteita tulevina vuosina, kuten jalkapalloon, soittimen soittamiseen ja tanssiin. (Parham & Mailloux 2015, 265.)

Voidaan ajatella, että eri aistit ovat yhteydessä toisiinsa jo hyvin varhaisessa vaiheessa ihmisen elämässä ja tarkentuvat kehityksen edetessä. Kuitenkin integraatiokäsityksen mukaan erilaiset aistien modalityetit ovat toiminnallisesti erillään toisistaan syntymähetkellä ja yhdistyvät vähitellen muodostaen yhtenäisen käsityksen. (Williams 2017, 304). Sensorinen integraatio tarkoittaa aistitiedon jäsentämistä niin, että siitä tulee käyttökelpoista. Jäsentely tapahtuu aivoissa, jotka vastaanottavat kaikki sinne tulevat ärsykkeet. Sensorinen integraatio on tiedostamatonta, ja sen avulla lapsi kykenee valitsemaan tiedon, johon tulee keskittyä kullakin hetkellä. Se mahdollistaa mielekkään ja tarkoituksenmukaisen reagoimisen erilaisiin tilanteisiin ja muodostaa perustan älylliselle oppimiselle ja sosiaaliselle käytökselle. (Ayres 2018, 29–30.) Nykyiset teoriat pitävät molempia näkemyksiä välttämättöminä tekijöinä aistimuskkyjen kehittymiseksi, vaikka on yhä

enemmän todisteita siitä, että aistijärjestelmät ovat alkujaan paljon koordinoitumpia kuin aiemmin ymmärrettiin. (Williams 2017, 304).

Useimmiten sensorinen integraatio toimii automaattisesti, jolloin pidämme sitä itsestään selvänä. Sen ongelmat eivät useinkaan ole yhtä selkeitä, kuten huonon näkökyvyn. Lasten vanhemmat todennäköisesti huomaavat ongelmat, koska viettävät lastensa kanssa eniten aikaa, mutta eivät useinkaan ymmärrä, mistä arjen haasteet johtuvat. (Ayres 2018, 26.)

Lasten kehitys noudattaa luontaista järjestystä, niin kuin myös sensorisen integraation toiminnot. Lapsilla on sisäänrakennettu voimakas vietti sensorisen integraation kehittämiseen. Kehityksen aikana jokainen lapsen tekemä toiminta kehittää ikään kuin rakennuspalikoita, jotka muodostavat perustan kypsemälle ja monimutkaisemmalle kehitykselle. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi pään pystyssä kannattelua ennen kuin voidaan istua. Myös aistit kehittyvät erilaisten rakennuspalikoiden sarjoista, mutta kehitystä on vaikeampi havaita. (Ayres 2018, 41–45.)

Jotkut lapset ovat sensorisesti integroivien kykyjen suhteen lahjakkaampia kuin toiset, mutta suurin osa lapsista saavuttaa lopulta tietyt taidot, joiden avulla he voivat osallistua täysimääräisesti toimintoihin, joita heidän odotetaan tekevän ja joita he haluavat tehdä kotona, koulussa ja yhteisössä. Lisäksi useimmat lapset kokevat tyytyväisyyttä ja pystyvyydentunnetta hallitessaan toimintoja, jotka riippuvat suuresti aistien integroitumisesta. (Parham & Mailloux 2015, 265.)

Tarkoituksenmukaista ei kuitenkaan ole tarkastella kaikkea lapsen käyttäytymistä sensorisen integraation kautta. On otettava huomioon perheympäristö, yksilölliset kokemukset ja elämykset sekä sosiokulttuuriset edellytykset. Lapsen toiminnan kuuluu olla leikinomaista ja lapselle on annettava mahdollisuus päättää itse toiminnastaan. Täten lapsen toimiessa itsenäisesti ja saadessaan toivottuja aistimuksia, syntyy voimakkainta aistien integraatiota. (Zimmer 2011, 39.)

3 PROJEKTIN SUUNNITTELU

3.1 Projektioorganisaatio

Projektin organisoitumiseen vaikuttavat työn luonne sekä laajuus. Tämän lisäksi mukana olevien ihmisten tietämys, taidot, kokemukset, persoonallisuus, suhdeverkosto sekä osaaminen vaikuttavat organisaation suorituskykyyn. Projektin menestymisen kannalta on olennaista, että osallistujat sitoutetaan projektin tavoitteisiin ja toimintaan. (Mäntyneva 2016, 21.) Projektioorganisaation tulee olla selkeä ja osapuolten roolit sekä vastuut tulee olla määritelty (Silfverberg 2007, 50).

Projektioorganisaatio koostuu ohjausryhmästä ja projektiryhmästä. Projektioorganisaatio on koossa määräaikaikaisesti ja se puretaan, kun projekti saadaan päätökseen. On tyypillistä, että projektioorganisaation kehitettyä jotain projektin tuotos siirretään sisäiselle tai ulkoiselle tilaajaorganisaatiolle käyttöön otettavaksi. (Mäntyneva 2016, 21.)

Opinnäytetyömme tilaajana toimi Oulun yliopistollinen sairaala, SL-fysiatrian toimintaterapeutit. Ulkopuoliselle tilaajalle tehdyssä projektissa tilaaja toimii usein projektin asettajan roolissa. Asettaja päättää projektin käynnistymisestä ja rahoituksesta sekä huolehtii tarvittavista resursseista. (Mäntyneva 2016, 21.)

Projektiryhmän jäsenet osallistuvat projektin suunnitteluun, huolehtivat erikseen määrättyjen tehtävien tekemisestä, raportoivat tehtävien edistymisestä sekä ylläpitävät ja kehittävät omaa osaamistaan (Mäntyneva 2016, 21). Projektin vastaavina jäseninä tässä opinnäytetyössä toimivat toimintaterapeuttiopiskelijat Aino Auranaho ja Merita Heinonen. Emme nimenneet projektille projektipäällikköä, vaan toimimme projektissa tasavertaisina jäseninä.

Ohjausryhmän tehtäviä ovat muun muassa käydä läpi suunnitelma, hyväksyä mahdolliset muutokset, valvoa ja seurata projektin toteutumista, hyväksyä tulokset ja päättää projekti. Ohjausryhmässä on edustettuna yleensä tilaaja- ja toteuttajaorganisaatioiden edustajat. (Mäntyneva 2016, 21.) Opinnäytetyömme ohjausryhmään kuului kaksi Oulun yliopistollisen sairaalan työntekijää: toimintaterapeutti ja opiskelijakoordinaattori sekä kaksi tutkinto-ohjelmamme opettajaa. Opettajat vastasivat projektin väli- ja lopputulosten hyväksymisestä sekä myös sisällön,

kirjallisuuden, menetelmien ja materiaalien hyväksymisestä. Tilaajataholla työskentelevä toimintaterapeutti vastasi sisällöllisestä ohjauksesta ja siitä, että opas on tilaajatahon toiveiden mukainen. Opinnäytetyöprosessin aikana työtämme ohjaava toimintaterapeutti vaihtui, minkä lisäksi tilaajataholla työskentelevä opiskelijakoordinaattori ei pysynyt samana koko prosessin ajan.

Opinnäytetyömme tukiryhmään kuuluivat opponijat eli vertaisarvioijat, jotka antoivat palautetta opinnäytetyöstämme. Opinnäytetyömme oikolukemisesta vastasi pääaineenaan suomen kieltä opiskeleva humanististen tieteiden kandidaatti Selina Kangas. Lisäksi tukiryhmään kuului seitsemän perhettä, joilta saimme palautetta oppaaseen liittyen. Näistä perheistä kaksi oli tuttavaperheitämme. Näiltä tuttavaperheiltä saimme myös luvan ottaa valokuvia heidän lapsistaan ja käyttää näitä kuvia oppaassa.

Kuvio 1. Projektioorganisaatio

3.2 Projektin vaiheet

Projektin työsuunnitelmassa määritellään projektin työvaiheet, joissa kuvataan, mitä projektin aikana on tarkoitus tehdä ja miten työvaiheet toteutetaan. Projekti on tavoitteellinen prosessi, joka kestää tietyn ajan. Se voi olla osa hanketta tai tähdätä kertaluonteiseen, rajattuun tulokseen. Projektin onnistumisen kannalta tärkeää on sen suunnittelu, organisointi, toteutus, valvonta, seuranta ja arviointi. Projektin ensimmäinen vaihe oli **aiheeseen perehtyminen**, joka alkaa aiheen valinnalla. Aihetta valittaessa on syytä pohtia omaa kiinnostustaan sekä valita aihe, joka motivoi. Kokemus oman asiantuntemuksen syventämisestä ja ajankohtaisuudesta on tärkeää. (Airaksinen

& Vilka 2003, 27.) Valitsimme opinnäytetyömme aiheen lokakuussa 2019. Opinnäytetyömme aihe pohjautuu tilaajatahon tarpeeseen, ja sitä on rajattu meidän oman kiinnostuksemme mukaisesti yhteistyössä tilaajatahon kanssa. Toinen meistä on tunnistanut tarpeen kehittämällemme oppaalle harjoittelunsa aikana kyseisellä Oulun yliopistollisen sairaalan osastolla, jossa opasta on tarkoitus hyödyntää.

Päätettyämme valita kyseisen aiheen sovimme tapaamisen Oulun yliopistollisen sairaalan toimintaterapeutin sekä opiskelijakoordinaattorin kanssa. Tapaamisessa rajasimme oppaan koskemaan 4–6-vuotiaita lapsia, joilla ei ole diagnosoitua kehitysviivästymää tai oireyhtymää. Tämän lisäksi tapaamisen aikana sovimme oppaan sisällöstä, asettelusta ja tutkimusluvan hakemisesta sekä tekijänoikeuksiin liittyvistä asioista. Kirjallista teosta koskee aina tekijänoikeussuoja, joka syntyy itsestään ilman erillistä hakemusta (Jämsä & Manninen 2000, 99). Olemme tehneet yhteistyötahomme kanssa sopimuksen, jonka mukaan meillä säilyvät opinnäytetyömme taloudelliset ja moraaliset tekijänoikeudet, mutta luovutamme muokkausoikeuden työhömmä Oulun yliopistolliselle sairaalalle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhteistyötahollamme ei ole lupa levittää opinnäytetyötämme taloudellisen hyödyn tavoittelemiseksi. Muokkausoikeuden siirtyessä sairaalan toimesta opasta voidaan kuitenkin päivittää ja muokata sairaalan ulkoasustandardien mukaiseksi.

Aiheen rajauksen jälkeen etsimme lähdekirjallisuutta ja uusimpia tutkimustuloksia aiheesta kooten opinnäytetyömme kannalta merkityksellisimmän tiedon yhteen. Valitsimme myös toimintaterapian viitekehyksen, jota hyödyntäen lähdimme opasta suunnittelemaan. Välitulokseksi saimme tässä raportissa aiemmin esitetyn tietoperustan.

Projektin toinen vaihe oli **projektin suunnittelu**. Suunnittelu alkaa tavoitteiden määrittämisellä ja suunnitelmallisuus mahdollistaa asetettujen tavoitteiden toteutumisen. Projektin kokonaismenestykseen voidaan useimmiten vaikuttaa panostamalla suunnitelman laatuun. Suunnitelman avulla pyritään kuvaamaan, miten asetettuihin tavoitteisiin päästään sekä miten tunnistetaan tavoitteiden saavuttamisen kannalta olennaisimmat tehtävät ja niiden edellyttämät resurssit. Resurssitarpeesta johdetaan projektin kustannusarvio. Tässä yhteydessä suunnitellaan ja nimetään mahdollisuuksien mukaan myös projektiorganisaation kokoonpano, vastuualueet ja tehtävät. (Mäntyneva 2016, 44.) Aloitimme projektin suunnittelun marraskuussa 2019, ja tämä oli lopulta pisin vaihe koko opinnäytetyöprosessissa. Suunnitteluvaiheen välituloksena syntyi joulukuussa 2020 hyväksytty opinnäytetyösuunnitelma, jossa kuvasimme projektimme viestintää,

riskien ja muutosten hallintaa, kustannuksia, sekä määrittelimme oppaan laatukriteerit ja suunnitellut arviointi- ja raportointikäytänteet. Suunnitelma sisälsi tietoperustan, jota hyödynsimme olennaisesti projektin seuraavassa vaiheessa.

Projektin kolmas vaihe oli **oppaan suunnittelu ja toteutus**. Aloitimme oppaan sisällön suunnittelun kesäkuussa 2020. Tähän projektin vaiheeseen sisältyi myös palautteen keruu oppaaseen perehtyneiltä perheiltä sekä kolmelta Oulun yliopistollisen sairaalan lasten toimintaterapeutilta. Palautetta kerättiin ja sen perusteella opas viimeisteltiin helmikuussa 2021. Tuotoksena kyseisestä projektin vaiheesta syntyi opas Oulun yliopistolliselle sairaalalle lapsen sensomotorisen kehityksen tukemisesta.

Viimeinen vaihe oli **projektin päättäminen**. Projektin päättyä, kun tuotos eli opas on valmis ja olemme laatineet raportin opinnäytetyöstämme. Raportissa kuvaamme koko prosessin kulun ja arvioimme työmme. Kokonaisuuden arviointi on osa oppimisprosessia. Arvioinnissa otetaan huomioon asetetut tavoitteet, tietoperusta, kohderyhmän palaute, oppaan toteutus ja sisältö sekä asetetut laatukriteerit, jotka kootaan raporttiin. (Airaksinen & Vilka 2003, 154–161.)

Kuvio 2. Projektin työvaiheet

4 OPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

4.1 Oppaan laatukriteerit

Opinnäytetyömme tuotoksen laatukriteereiksi määrittelimme **käyttäjälähtöisyyden, visuaalisuuden ja näyttöön perustuvuuden.**

Projektin laadusta on vastuussa koko projektiryhmä. Laatutoiminnan on tarkoitus olla osa projektin jokapäiväistä työskentelyä, ei vain virheiden etsintää ja niiden korjaamista projektin loppusuoralla. Käytännössä tällä tarkoitetaan sitä, että projektin laatua arvioidaan myös projektin määrittely- ja suunnitteluvaiheissa. (Ruuska 2005, 211.)

Laadunhallinnalla varmistetaan projektin toteutuminen odotusten mukaisesti. Laatu voidaan liittää asiakkaan odotuksiin vastaamiseen. Tuotoksen voidaan todeta olevan laadukas, kun se vastaa tilaajan odotuksia. Laatu ei kuitenkaan liity vain tuotoksiin, vaan myös siihen, miten tuotokset saadaan aikaan. (Mäntyneva 2016, 100–102.)

Jämsän ja Mannisen (2000, 56) mukaan käyttäjälähtöinen opas on sisällöltään tarkoituksenmukainen valittua kohderyhmää silmällä pitäen. Oppaan tarkoitus on informoida tai opastaa käyttäjiänsä. Tuotteen ydinajatuksen on oltava selkeä, minkä lisäksi tekstin on auettava lukijalle ensimmäisellä lukukerralla.

Meille oli tärkeää, että opas palvelee käyttäjiään eli toimintaterapeutteja, jotka ohjaavat lasten vanhempia ja näin myös lopulta lasten vanhempia, jotka saavat oppaan mukaansa kotiin. Halusimme, että oppaassa on sopivasti aiheeseen liittyvää tietoa asiantuntevasti, mutta myös ymmärrettävästi esitettynä. Tiedon oli oltava hyödynnettävissä ammattilaisten työssä sekä perheiden arjessa. Pyrimme siihen, että oppaassa esittelemämme toiminnot olisivat helposti arjessa toteutettavia, eikä niiden tekeminen toisi perheille erityisiä kustannuksia tai edellyttäisi tarkoin määriteltyjä välineitä. Meille oli tärkeää, että erityisesti vanhemmat voivat tehdä oivalluksia omasta ja lapsensa toiminnasta sekä saada uusia ideoita ja tietoa arkeensa tukeakseen lapsensa kehitystä. Näin ollen käyttäjälähtöisyys tarkoittaa työssämme myös perhelähtöisyyttä. Halusimme, että opas olisi selkeä ja kuvat havainnollistavia. Koimme tärkeäksi, että kuvia ja tekstiä olisi sopivassa suhteessa ja sisältö etenisi loogisessa järjestyksessä.

Visuaalisen kokonaisuuden avulla voidaan vaikuttaa asiakkaan kiinnostuksen herättämiseen ja viipymiseen tuotteen vaikutuspirissä. Tuotteen visuaalisuus edistää sitoutumista ja asiakkaan omatoimista pyrkimystä herätettyihin tavoitteisiin, minkä vuoksi sosiaali- ja terveysalan tuotteen visuaalinen kokonaisuus on tärkeää ottaa huomioon. (Airaksinen & Vilka 2003, 103–104.) Tilaajatahon asettamat ehdot oppaan muotoilusta toivat omat haasteensa visuaalisuudelle. Pyrimme kuitenkin, että opas olisi ulkonäöltään helposti lähestyttävä ja jopa houkutteleva, jotta se palvelee tarkoitustaan. Oppaan ulkoasulla halusimme vaikuttaa siihen, että vanhemmat lukevat oppaan loppuun saakka. Tähän pyrimme vaikuttamaan esimerkiksi oppaan kuvituksen avulla siten, että kuvat olisivat kiinnostavia, monipuolisia ja liittyisivät käsiteltäviin teemoihin.

Näyttöön perustuva lähestymistapa kliiniseen päätöksentekoon, joka yhdistää parhaan saatavilla olevan tutkitun tiedon yksilölliseen asiakastyöskentelyyn. Toimintaterapeuttien on oltava ajan tasalla oman alansa asiaan kuuluvista tutkimusalueista, jotta he voisivat hyödyntää näyttöön perustuvaa työtapaa tehokkaasti. (Wressle & Samuelsson 2014.) Oppaan laadun kannalta on tärkeää, että oppaan sisältämä tieto on luotettavaa ja tietolähteet ovat ajankohtaisia. Lisäksi pyrimme siihen, että opas soveltuu käytettäväksi valitun kohderyhmän yksilölliseen ohjaukseen toimintalähtöisen periaatteen mukaan.

4.2 Oppaan suunnittelu ja toteutus

Tuotteiden suunnittelu ja kehittäminen voidaan jäsentää tuotekehityksen perusvaiheiden mukaan. Kehittämistarpeen tunnistamisen jälkeen alkaa ideointivaihe, joka aloitetaan ideointiprosessin eri vaihtoehtojen löytämiseksi. Vaiheen aikana etsitään vastauksia siihen, millainen tuote vastaa eri tahojen tarpeisiin. (Jämsä & Manninen 2000, 28–36.)

Huomioimme tilaajatahon toiveet aloittaessamme oppaan ideointia. Päätimme yhdessä ohjausryhmän kanssa, että oppaaseen ei näkyvästi määritellä kohderyhmän tiettyä ikää, jotta sitä voidaan hyödyntää tarvittaessa vanhempienkin lasten kanssa heidän kehitystasonsa huomioiden. Tilaajatahon toive oli myös, että tuote palvelisi erityisesti lapsia, joilla ei ole selkeää kehitysviivettä tai diagnoosia, mutta jotka hyötyisivät kotona saadusta tuesta sensomotorisen kehityksen tukemiseksi. He toivoivat, että oppaassa olisi konkreettisia esimerkkejä siitä, millaisten toimintojen

pariin vanhemmat voivat ohjata lastaan. Muilta osin meille annettiin vapaat kädet oppaan sisällön suunnitteluun. Tiesimme heti projektin alussa, että oppaan muotoiluun vaikuttaa tilaajatason määrittämät sivuasetukset, jotka vastaavat sairaalan potilasohjeiden standardeja. Otimme tämän huomioon tuotteen muotoilun ideoinnissa.

Tuotteen varsinainen kehittäminen alkaa luonnosteluvaiheella, jolloin tehdään päätös siitä, millainen tuote on aikomus suunnitella ja valmistaa. Vaiheen aikana voidaan analysoida eri tekijöitä ja näkökohtia, jotka ohjaavat tuotteen tekoa. Luonnosteluvaihetta seuraa kehittäminen. Tuotteiden, joiden tarkoitus on välittää informaatiota yhteisiä ongelmia ovat asiakassisällön määrä sekä tietojen muuttumisen tai vanhentumisen mahdollisuus. Sosiaali- ja terveysalalla on kyettävä eläytymään tiedon vastaanottajan asemaan silloin, kun sisältöä luodaan asiakkaiden tai heidän omaistensa käyttöön. (Jämsä & Manninen 2000, 54–55.)

Aluksi lähdimme suunnittelemaan sisältöä kesäkuussa 2020 toimintaterapian PEOP-metamallin (The Person – Environment – Occupation – Performance) kautta, mutta valitsimme lopulta yksityiskohtaisemman Hankittujen motoristen taitojen viitekehyksen. Tämä viitekehys vastasi paremmin tarpeitamme ohjausryhmän palautteen perusteella. Viitekehys toimi myös oppaan sisällön tukena ja ohjenuorana. Tässä vaiheessa mietimme alustavasti, mitä toimintoja oppaaseen tulisi valita ja miten valitut toiminnot olisi hyvä esittää ja jaotella. Koska halusimme korostaa toimintakeskeistä lähestymistapaa ja ympäristön vaikutusta, päätimme jaotella toiminnot eri ympäristöjen mukaan. Halusimme, että ympäristöt olisivat sellaisia, joissa lasten vanhemmat luonnollisesti ohjaavat lapsiaan. Tämän vuoksi esimerkiksi päiväkotiympäristö päätettiin rajata ulkopuolelle. Ympäristöiksi valikoitui tässä vaiheessa keittiö, kylpyhuone, eteinen, lastenhuone ja leikkipuisto.

Valitessamme oppaassa esiin nostettavia toimintoja hyödynsimme ympäristön rajausta ja toiminnan analyysia, jota teimme valitun viitekehyksen mukaan. Lisäksi käytimme hyödyksi kokemustamme ja havaintojamme siitä, mitä 4–6-vuotiaat lapset osaavat ja tekevät mielellään. Ideoimme toimintoja aluksi aivoriihi -menetelmän (brainstorming) avulla käyttäen MURAL-verkkotyökalua, johon kokosimme ideoitamme ja ajatuksiamme.

Tämän jälkeen lähdimme viitekehystä hyödyntäen pohtimaan, mitä vanhempien olisi hyvä tietää aiheesta ja millainen sisältö auttaisi terapeutteja vanhempien ohjauksessa. Tässä vaiheessa saimme palautetta ohjausryhmältä ja kokosimme oppaan ensimmäisen version sisällön

marraskuussa 2020. Palautteen perusteella luonnostelimme oppaan, joka sisälsi kansilehden, saatesanat vanhemmille, sisällysluettelon, tietoa motorisesta suoriutumisesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä, ohjaustavan merkityksestä, leikistä, taitojen kehittämisestä ja sensomotoriikan vaikutuksesta. Opas sisälsi useita toimintoja kodin eri huoneissa, ulkona ja leikkipuistossa toteutettavaksi sekä lisätoimintoja, joita ei sijoitettu tiettyihin ympäristöihin. Päädyimme kirjoittamaan auki yhden toiminnan analyysin jokaiseen ympäristöön liittyen. Ideana tässä oli tuoda ilmi toimintojen monipuolisuutta taitojen näkökulmasta. Oppaan lopussa oli listattu hyviä tietolähteitä vanhemmille sekä tehtävä lapsen ajankäytön tarkasteluun. Päädyimme nimeämään oppaan "Toimimalla taitavaksi –opas lapsen motoristen taitojen tukemisen tueksi", jotta se kuvaisi sisältöä. Emme halunneet liittää nimeen sensomotoriikkaa, jotta aihe esittäytyisi vanhemmille helposti lähestyttävänä ja selkeänä.

Saimme palautetta ohjausryhmään kuuluvilta opettajilta Teams-etäyhteydellä käydyssä ohjauskeskustelussa tammikuussa 2020. Keskustelun pohjalta päätimme lisätä oppaaseen luettelon motorisista taidoista, jotta vanhemmille olisi selkeästi näkyvillä, mitä taidoilla tarkoitetaan. Lisäsimme myös tietoa levon merkityksestä ja vaikutuksista sekä esimerkkejä toiminnoista, joilla rauhoittumista voidaan edistää. Uni, lepo ja muut rauhalliset toiminnot ovat tärkeitä toimintakokonaisuuksia lapsen kehityksen kannalta. Tarkensimme myös ohjauksen merkityksestä kertovaan kappaleeseen lapselle annettavien ohjeistusten määrän suosituksia. Lisäksi saimme palautetta kieliasuun liittyen ja muokkasimme tekstiä helpommin ymmärrettäväksi ja yksinkertaistimme toiminnan analyysieja niin, että vanhemmat saavat esimerkkejä siitä, mitä kaikkea heidän lapsensa osaa suoriutuessaan tietystä toiminnosta. Päädyimme poistamaan pari kuviota sisällön tiivistämiseksi. Lopuksi merkitsimme lähteet numeroilla testiin.

Seuraavaksi lähetimme oppaan ohjausryhmän toimintaterapeutille, Virve Haapalalle. Sovimme Teams-etäyhteydellä käytävästä palautteen annosta helmikuussa 2021. Palautekeskusteluun osallistui projektiryhmän ja Haapalan lisäksi kaksi muuta sairaalan lasten puolen toimintaterapeuttia, jotka olivat myös tutustuneet oppaan sisältöön etukäteen palautteenantoa varten.

Muokkasimme sisältöä saadun palautteen perusteella vastaamaan vielä paremmin tilaajatahon toiveita. Lisäsimme tietoa motoriikan kehityksestä ja tiivistimme tekstiä. Arjen toimintojen merkityksestä ei kaivattu lisää tietoa, koska tilaajataholla oli käytössään toinen opas tähän liittyen. Päädyimme siirtämään lapsen ajankäyttöä tarkastelevan tehtävän, ohjaamisen porrastamista

esittävän kuvion ja levosta kertovan kappaleen oppaan loppuun. Tarkoituksena oli, että terapeutit voivat halutessaan tulostaa myös nämä sivut vanhemmille tai jättää ne pois, mikäli kokevat, etteivät vanhemmat niistä hyödy. Lopuksi siirsimme oppaan sairaalan edellyttämään potilasohjepohjaan, joka sisälsi valmiit ylä- ja alatunnisteet.

Valitsimme oppaan otsikon kirjasintyypiksi Cavaloni 24, alaotsikkoon valikoitui sama fontti koossa 18. Oppaan tekstiosuuksissa käytimme edelleen fonttina Cavalonia, fonttikoko tekstissä oli 12. Kirjasintyyppin valintaan vaikutti fontin selkeys, mutta tuotoksen tullessa perheiden käyttöön ajattelimme kyseisen fontin olevan helposti lähestyttävä ja tuovan oppaaseen leikkisää ilmettä. Fontin väri oli musta, sillä se erottuu parhaiten valkoisesta pohjasta. Leipätekstin riviväliksi valitsimme 1,5. Päädyimme myös käyttämään tekstin tasausta. Oppaan "infolaatikoiden" reunat olivat siniset, sillä kyseinen väri sopi yhteen tilaajataholta saamamme valmiin pohjan kanssa. Lähteet oli merkitty numeroilla tekstikappaleiden loppuun. Opas sisälsi 18 valokuvaa. Käytimme oppaassa itse ottamiamme kuvia, joissa esiintyi sukulaislapsiamme, minkä lisäksi hyödynsimme Pixabaysta saatavilla olevia kuvia. Pixabay on ilmainen kuvapankki, jossa olevia kuvia on lupa hyödyntää omaan sekä kaupalliseen käyttöön. Kuvien valinnassa huomioimme sen, että kuvat tukevat tekstiä ja auttavat lukijaa havainnollistamaan tekstissä esille tuotuja asioita ja toimintoja.

Opas, joka lähetettiin palautekyselyn liitteenä, sisälsi 23 sivua mukaan luettuna kansilehti, sisällysluettelo ja lähteiden koontisivu. Opas muotoiltiin valmiiseen Word-asiakirja-muotoiseen potilasohjepohjaan, jossa oli ylä- ja alatunnisteet sisältäen sairaalan logon, yhteystiedot, oppaan niemen ja päivämäärän. Saatesanojen ja sisällysluettelon jälkeen oppaassa oli tietoa motoriikan kehittymisestä, sensomotoriikasta, motorisesta oppimisesta, taitojen kehittymisestä sekä ympäristön vaikutuksesta. Lisäksi oppaassa tuotiin esille arjen toiminnan, leikin ja ohjaustavan merkitystä lasten motoristen taitojen kehityksessä. Tietoa koottiin leipätekstiksi sekä "infolaatikoiksi". Myös kuvien kuvatestit sisälsivät esimerkkejä taitojen kehittymisestä.

Tämän jälkeen oppaassa oli lueteltu arkisia toimintoja eri ympäristöjen mukaan jaoteltuna. Näitä olivat keittiö, kylpyhuone, eteinen, lastenhuone, leikkipuisto ja piha tai muu ulkoleikkeihin soveltuva ympäristö. Käytimme omaa ammattitaitoamme toimintojen valintaan ja analysointiin. Toiminnot järjestettiin suurpiirteisesti helpoimmasta vaikeimpaan ja jokaisen toiminnan edessä oli ruutu, johon voidaan esimerkiksi merkitä toimintoja, joita perhe haluaa kokeilla omassa arjessaan. Luetteloiden loppuun kirjattiin esimerkkianalyysi yhdestä listan toiminnosta. Esimerkkianalyysit havainnollivat lukijalle, millaisia taitoja lapsi hallitsee hänen suorittaessaan tiettyä toimintaa. Viimeinen luettelo

sisälsi esimerkkejä sellaisista toiminnoista, jotka eivät välttämättä toistu arjessa usein, vaativat mahdollisesti valmistelua ja joita oli vaikeaa sijoittaa tiettyihin ympäristöihin.

Oppaan lopussa oli vanhemmille hyödyllisiä verkkolinkkejä, muistiinpanotilaa sekä kolme sivua lisämateriaalia, jotka terapeutti voi liittää oppaan mukaan kokiessaan perheen niistä hyötyvän. Lisämateriaaleissa oli tietoa levosta sekä luettelo rahoittavista ja rentouttavista toiminnoista, kuvio ohjauksen porrastamisesta ja tehtävä ajankäytön tarkasteluun.

4.3 Palautteen keruu ja viimeistely

Laadimme palautekyselyn lasten vanhemmille kerätäksemme tietoa laatukriteerien toteutumisesta. Kysely sisälsi monivalintaväittämiä sekä avoimia, vastaajan mielipidettä ja kehitysideoita kerääviä avoimia kysymyksiä. Monivalintaväittämiin vastaaminen toteutui viisiportaisella Likert-asteikolla. Asteikon vastausvaihtoehdot olivat: 1. Täysin eri mieltä, 2. Jokseenkin eri mieltä, 3. Ei samaa eikä eri mieltä, 4. Jokseenkin samaa mieltä sekä 5. Täysin samaa mieltä. Palautekyselyn vastausaika oli viikko. Tämän lisäksi lähetimme samaan aikaan vastaavan palautekyselyn myös Oulun yliopistollisen sairaalan lasten toimintaterapeuteille. Tähän kyselyyn lisäsimme kysymyksiä oppaan näyttöön perustuvuudesta sekä soveltuvuudesta terapeuttien vastaanottokäynnillä antamaan ohjaukseen ja neuvontaan. Webropol-ohjelma laski tulokset ja ilmoitti ne lukumäärällisesti ja prosentuaalisesti jokaisen väittämän kohdalla sekä näytti, mitä vapaisiin tekstikenttiin oli kirjoitettu (liite 1 ja liite 2).

Lähetimme kyselyn kahdelle perheelle ja laitoimme viestiä toimintaterapeuttiopiskelijoiden Whats app-ryhmään, jonka kautta saimme viiden kohderyhmään sopivan perheen yhteystiedot. Kaikki vastaajat olivat 4–6-vuotiaiden lasten vanhempia. Palautekyselyyn vastasi lopulta seitsemän vanhempaa.

Lähetimme toimintaterapeuteille suunnatun palautekyselyn opinnäytetyötämme ohjaavalle toimintaterapeutille, joka jakoi kyselyn muille sairaalan lasten toimintaterapeuteille. Kyselyyn vastasi neljä terapeuttia. Toimintaterapeuttien antaman palautteen perusteella saimme kommentteja ja kehitysehdotuksia oppaan ulkoasuun liittyen muun muassa seuraavasti:

“Lähdeviitteet tekstikappaleiden perässä laittaisin yläindeksiin. Sisällysluetteloon väljempi riviväli? Pääotsikossa on nyt "...tukemisen tueksi", joka kuulostaa hieman hassulta. Voisiko olla vain "tukemiseen"?”.

Tuotekehityksen viimeinen vaihe on viimeistely, joka käynnistyy palautteen saannin jälkeen. Viimeistelyvaiheessa voidaan vielä hioa yksityiskohtia ja laatia käyttöohjeita. Ohjeiden laatijan on varmistettava, että käyttäjät saavat tarpeeksi tietoa tuotteesta ja sen käytöstä. (Jämsä & Manninen 2000, 80–81.)

Kerätyn palautteen perusteella teimme pieniä muutoksia oppaan sivujen muotoiluun ehdotusten mukaisesti esimerkiksi lisäämällä tyhjää tilaa ylätunnisteen ja kappaleiden otsikoiden väliin. Selkeyden vuoksi muutimme oppaan nimen “Toimimalla taitavaksi –opas lapsen motoristen taitojen tukemiseksi”. Lisäksi lähteitä merkitsevät numeroviitteet siirrettiin tekstin yläindeksiin, jotta ne näyttäytyisivät selkeämmin juuri lähdeviitteinä. Muutimme myös sisällysluettelon riviväliä suuremmaksi.

5 PROJEKTIN ARVIOINTI

5.1 Projektin työvaiheiden arviointi

Projektin ensimmäinen vaihe oli **aiheeseen perehtyminen**. Tähän vaiheeseen sisältyi muun muassa työelämäyhteistyön käynnistäminen ja aiheen rajaaminen, jotka molemmat hoituivat melko määrätietoisesti ja nopeasti projektin alkuvaiheessa. Tietoperustan laatiminen oli ajoittain haastavaa, sillä terveillä lapsilla tehtyjä tutkimuksia aiheemme tiimoilta ei ollut helppo löytää. Suurin osa käyttämistämme lähteistä ovat englanninkielisiä, joten niiden suomentaminen vei myös oman aikansa. HavaitSIMME lisäksi pieniä näkemyseroja tilaajatahon ja oppilaitoksemme välillä oppaan sisältöön liittyen siitä, mikä olisi tarpeellista tietoa käytännön työssä. Tämä omalta osaltaan toi haasteita tietoperustan laatimiseen ja myöhemmin tekemäämme oppaan sisällön suunnitteluun. Aiheeseen perehtymiseen liittyen koimme onnistuneemme projektin määrätietoisessa aloittamisessa ja motivoitumisessa opinnäytetyömme aihetta kohtaan.

Projektin suunnittelu, joka piti sisällään projektisuunnitelman laatimisen, oli kestoaltaan projektin pisin vaihe. Tämän vaiheen aikana Suomessa julistettiin poikkeustila koronaviruksen aiheuttaman pandemian vuoksi, mikä vaikutti myös meidän työskentelyymme. Sen sijaan, että olisimme työskennelleet kasvotusten, pidimme yhteyttä etänä eri viestintävälineitä käyttäen. Projektin etenemisen kannalta tämä ei kuitenkaan ollut erityisen merkittävä tekijä, sillä saimme työskentelyn toimimaan hyvin etäyhteydellä. Projektisuunnitelman tekoon olisimme kaivanneet alusta saakka selkeämpää ohjeistusta, sillä jouduimme muokkaamaan suunnitelman ensimmäisen version lähes kokonaan uusiksi. Tähän vaiheeseen sisältyi myös aikoja, jolloin odotimme palautetta suunnitelmastamme emmekä voineet viedä projektia eteenpäin. Jälkeenpäin ajateltuna olisimme voineet aloittaa oppaan suunnittelun jo aikaisemmin, vaikka osittain nämä vaiheet lopulta menivätkin limittäin. Tilaajataho oli tyytyväinen laatimaamme suunnitelmaan ja saimme suunnitelmasta ja siihen sisältyvästä tietoperustasta positiivista palautetta.

Koimme **oppaan suunnittelun ja toteutuksen** motivoivaksi ja työskentelymme tässä vaiheessa projektia oli tehokasta. Hyödynsimme onnistuneesti laatimaamme tietoperustaa oppaassa esiteltyjen toimintojen valitsemisessa, minkä lisäksi haimme ideoita eri internet-lähteistä. Työskentelymme oppaan parissa eteni suunnitelmallisesti ja koimme, että varsinkin siinä vaiheessa, kun saimme aikaiseksi oppaasta konkreettisen version Word-tiedostona, alkoi

lopputulos hahmottua jo melko selkeänä. Pidimme mielessä oppaan suunnittelun ja toteutuksen aikana oppaalle määrittelemämme laatuksiteerit ja tilaajatahon toiveet oppaaseen liittyen. Jo oppaan suunnittelun alkuvaiheessa olimme päättäneet jaotella oppaassa esiteltyt toiminnot lapsen kotiympäristön perusteella eri huoneiden ja ympäristöjen mukaan. Tämän koimme onnistuneeksi ja selkeäksi jaotteluksi. Oppaan toteutuksen aikana kuitenkin muutimme useaan otteeseen teoriaosuuden jäsentelyä, järjestystä ja sisältöä.

Pyysimme ja saimme palautetta oppaasta ohjaavilta opettajilta, tilaajataholta ja oppaan kohderyhmään soveltuvilta vanhemmilta. Palautteen perusteella teimme parhaamme vastataksemme palautteena saatuihin kehitys- ja muokausehdotuksiin. Tähän projektin vaiheeseen sisältyi myös pieniä haasteita. Meillä ei ollut aikaisempaa kokemusta vastaavan tuotteen kehittelystä, joten sivujen asettelu ja muut oppaan visuaaliseen ilmeeseen vaikuttavat seikat ottivat oman aikansa. Tämän lisäksi koimme ajoittain haasteelliseksi muokata oppaan tekstiä yleisesti ymmärrettävään muotoon sekä tunnistaa ja olla mahdollisuuksien mukaan käyttämättä ammattisanastoa. Pyrimme kirjoittamaan auki teoriaosuudessa mainitut käsitteet, sillä koimme tärkeäksi, että opas sisältää myös teoretietoa lapsen sensomotoriseen kehitykseen vaikuttavista tekijöistä. Oppaan toiseksi viimeisestä versiosta saamamme palaute oli pääosin positiivista, minkä perusteella arvioimme tämän projektin vaiheen lopputuloksen onnistuneeksi.

Projektin viimeinen vaihe oli **projektin päättäminen**. Projektin loppuraportin kirjoittaminen ja oppaan toteutus tapahtuivat osittain samanaikaisesti, jotta työskentelymme olisi mahdollisimman tehokasta. Raporttiin liitimme opinnäytetyön suunnitelmaamme kootun tietoperustan, minkä lisäksi kuvasimme sekä arvioimme projektin vaiheet ja tavoitteet. Projektin päättämisvaiheeseen sisältyi myös oppaan ja opinnäytetyön raportin oikolukeminen ja opinnäytetyön esittäminen.

5.2 Projektin tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Projektin alkuvaiheessa laadimme projektillämme tavoitteet. Arvioimme tavoitteiden saavuttamista projektin alku- ja loppuvaiheessa itsearviointina. Arviointiin on vaikuttanut oman kokemuksemme lisäksi tilaajataholta, ohjausryhmältä ja palautetta antaneilta perheiltä saatu palaute toteuttamastamme oppaasta. Koemme saavuttaneemme välittömät tavoitteet, sekä molemmat oppimistavoitteemme. Kehitystavoitteiden saavuttamista ei ole realistista arvioida näin lyhyellä aikavälillä.

Opas on valmistunut ja tullaan ottamaan käyttöön Oulun yliopistollisen sairaalan SL-fysiatrian toimintaterapeuttien toimesta. Opas sisältää useita esimerkkejä ja ideoita motorisia taitoja vaativista toiminnoista ja toiminnot on analysoitu viitekehyksen mukaisesti niin, että ne tukevat lapsen sensomotorista kehitystä. Toiminnot on jaoteltu lapselle tuttujen ja arkisten ympäristöjen mukaisesti. Tämän lisäksi opas sisältää vanhemmille suunnattua tietoa lapsen sensomotoriseen kehitykseen liittyen.

Projekti toteutui kokonaisuudessaan työelämäyhteistyössä Oulun yliopistollisen sairaalan kanssa. Tunnistimme työelämäyhteistyöhön liittyviä etuja sekä haasteita. Etuja olivat muun muassa työn merkityksellisyys käytännön työlle sekä ammattitaitoisen tuen saaminen työelämässä olevilta toimintaterapeuteilta. Koimme hieman haastavana ison organisaation byrokraattiset vaatimukset. Projektin aikana olemme kehittäneet osaamistamme lapsen motoriseen kehitykseen, toiminnan analyysiin, sekä lasten toimintaterapiaan ja vanhempien ohjaukseen liittyen.

5.3 Projektin laatuksiteerien toteutumisen arviointi

Valmis opas on mielestämme määrittelemiemme laatuksiteerien, eli käyttäjälähtöisyyden, visuaalisuuden ja näyttöön perustuvuuden mukainen. Arvioimme, että opas on käyttäjälähtöinen, ja arviotamme tukee erityisesti lasten vanhemmilta saatu palaute. Teksti koettiin ymmärrettäväksi ja onnistuimme kokoamaan oppaaseen olennaisen tiedon. Vanhemmista kuusi oli täysin samaa mieltä oppaan tiedon hyödyllisyydestä ja yksi oli asiasta jokseenkin samaa mieltä.

Vanhemmilta saadun palautteen perusteella oppaan teksti oli helposti ymmärrettävää, kuvia ja tekstiä oli sopivassa suhteessa, toiminnot oli jaoteltu selkeästi ja ne olivat helposti toteutettavissa lapsen arjessa. Saimme muun muassa seuraavan kommentin oppaan ulkoasuun liittyen:

“Opasta oli mukava lukea kun kokonaisuus oli selkeä. Kuvat tukivat tekstiä ja toivat lukemisesta/ulkonäöstä houkuttelevampaa.”

Oppaan käyttäjälähtöisyyteen liittyen keräsimme vanhemmilta palautetta kysymyksellä, jossa kysyttiin, tarjosiko opas oivalluksia ja/tai uutta tietoa. Tässä kysymyksessä kaksi vastaajista oli täysin samaa mieltä, neljä osittain samaa mieltä ja yksi vastaaja osittain eri mieltä. Sisältöön liittyviä kommentteja ja kehitysehdotuksia saimme muun muassa:

“Teksti oli riittävän helppolukuista ja helposti ymmärrettävää. Tekstiin ei ollut ympätty liikaa asiaa vaan osattu kirjoittaa asioista tärkein ylös.”

Palautetta antaneista terapeuteista puolet olivat täysin samaa mieltä oppaan tiedon hyödyllisyydestä ja puolet olivat asiasta jokseenkin samaa mieltä. Vanhempien antama palaute oli pääosin hyvin positiivista, ja muuta palautetta-osioon saimme esimerkiksi seuraavan palautteen:

“Selkeä, käytännönläheinen opas, josta saa hyviä vinkkejä lapsen kehittymisen tukemiseen. Oli todella hyviä esimerkkejä, joita on helppoa toteuttaa arjessa. Tämä oivalsi ajattelemaan kuinka yksinkertaisilla, arkisilla toimilla voi lapsen motoriikan kehittämistä tukea.”

Oppaan sisältöön liittyvissä vastauksissa oli jonkin verran hajontaa. Esimerkiksi oppaan sisältämän tiedon hyödyllisyydestä kaksi terapeuttia oli osittain samaa mieltä, kaksi täysin samaa mieltä. Myös terapeutit olivat pääsääntöisesti täysin samaa mieltä kuvien havainnollistavuudesta, oppaan loogisesta etenemisestä ja toimintojen jaottelun selkeydestä. Kysymykseen, jossa mitattiin sitä, miten hyvin opas tukee vastaanottokäynnillä annettavaa ohjausta ja neuvontaa kaksi terapeuttia oli vastannut täysin samaa mieltä ja kaksi osittain samaa mieltä. Kun taas kysymykseen siitä, voisiko terapeutti hyödyntää opasta vanhempien ohjauksessa, yksi terapeutti oli vastannut olevansa täysin samaa mieltä ja kolme terapeuttia osittain samaa mieltä. Sisältöön liittyen saimme kommentteja ja kehitysehdotuksia muun muassa seuraavasti:

“Opas on nyt selkeytynyt ja etenee loogisemmin kuin aiemmin. Sensomotoriikka oli selkeästi selitetty alussa. Teoriaosuus oli selkeä ja riittävä.”

Terapeuttien vastauksissa ohjaukseen ja neuvontaan liittyvissä väittämässä oli hajontaa. Tämä voi selittyä sillä, että terapeuttien lapsiasiakkaat tulevat vastaanotolle hyvin erilaisin kehityksellisin haastein, eikä opas sovi jokaisen lapsen vanhempien ohjaukseen.

Olimme lopulta tyytyväisiä oppaan visuaalisuuteen. Oppaasta tuli mielestämme selkeä ja ehjä kokonaisuus. Tilaajatahon ehdot muotoilun suhteen toivat oman haasteensa ja koemme, että esimerkiksi suuremmalla panostamisella kuvitukseen oppaasta olisi voinut tehdä vieläkin houkuttelevamman näköisen. Suurin osa palautteenantajista oli täysin samaa mieltä kuvien ja tekstin sopivasta suhteutuksesta. Houkuttelevaisuuden kokemuksessa oli enemmän hajontaa.

Terapeuteista yksi oli oppaan houkuttelevaisuudesta täysin samaa mieltä, kaksi jokseenkin samaa mieltä ja yksi jokseenkin erimieltä. Vanhemmista viisi oli täysin samaa mieltä ja kaksi jokseenkin samaa mieltä oppaan houkuttelevuudesta.

Yhteenvetona vanhempien vastausten perusteella voidaan todeta, että opasta voisi kehittää eteenpäin muokkaamalla ulkoasua houkuttelevammaksi, mikä sisältäisi myös kuvien käyttöön liittyviä ratkaisuja. Aikataulullisista syistä jätimme kuitenkin nämä muutokset tekemättä.

Kokosimme jo projektin suunnittelun aikana kattavan tietoperustan ja täydensimme sitä projektin edetessä. Oppaan tieto on koottu tietoperustamme pohjalta nojaten valitsemaamme viitekehukseen. Lähteiden osalta pyrimme käyttämään mahdollisimman ajankohtaista tietoa tässä mielestämme riittävän hyvin onnistuen. Tarkastelimme jokaista lähdettä kriittisesti rajaamalla pois lähteet, joissa tutkimuksen kohteena olevat lapset eivät sopineet opinnäytetyömme kohderyhmään tai otos oli huomattavan suppea. Käytimme tiedon hankintaan runsaasti aikaa ja koemme löytäneemme parhaan saatavilla olevan ja aiheeseemme sopivan tiedon. Myös palautetta antaneet toimintaterapeutit arvioivat oppaan olevan näyttöön perustuva.

6 POHDINTA

Toimintaterapian näkemys on, että oppimista tapahtuu parhaiten lapsen omassa tutussa ympäristössä ja on tärkeää, että toiminta toistuu usein lapsen arjessa. Näin ollen opitut asiat yleistyvät osaksi lapsen toimintaa myös uusissa ympäristöissä. Tehdessämme tätä opinnäytetyötä oivalsimme, kuinka tutuilla ja arkisilla toiminnoilla on suuri merkitys ja mahdollisuus vaikuttaa lapsen kehitykseen. Analysoimme oppaaseen valitut toiminnot ja saimme huomata, että hyvin yksinkertaiselta vaikuttavat toiminnotkin kehittävät ja edellyttävät lapselta useita taitoja. Oppaassamme keskityimme tarkastelemaan motorisia taitoja, mutta ajatuksena oli, että toiminnot joita oppaassa esitellään, tukisivat myös sensomotorista kehitystä.

Lapsen sensomotorinen kehitys alkaa jo hyvin varhain ja sen vaikutukset ulottuvat laajasti lapsen toimintaan, kuten esimerkiksi käyttäytymiseen ja oppimiseen. Sensomotorinen kehitys jatkuu pitkälle varhaislapsuuteen, ja kehitystä on mahdollista tukea erilaisin keinoin. Alusta alkaen meille on ollut tärkeää, että tuomme esille ennaltaehkäisevän näkökulman sensomotoriikkaan liittyvien haasteiden syntymisestä ja niihin puuttumisesta.

30 % peruskoululaisista sai koulunkäyntiinsä jonkinlaista tukea vuosien 2018–2019 välisenä aikana (Tilastokeskus 2020). Sensomotorinen kehitys vaikuttaa muun muassa uuden oppimiseen, kielelliseen kehitykseen ja vireystilan säätelyyn (Sity ry. 2020, viitattu 10.6.2020). Lapsen sensomotorista kehitystä on täten tärkeää tukea jo ennen mahdollisten ongelmien syntymistä. Tähän tähtäämällä tehtäväsuuntautuneen lähestymistavan mukaan, toiminnot jotka kehittävät motorisia taitoja, kehittävät samalla myös sensomotoriikkaa. Mielestämme on tärkeää, että valmiustasolla tapahtuvan arvioinnin lisäksi lapsi saisi kehittää taitojaan hänelle mielekkään, motivoivan ja lapsen arkeen sopivan toiminnan kautta. Ohjaamalla vanhempia tukemaan lapsensa kehitystä voidaan ennaltaehkäistä mahdollisesti myöhemmin ilmaantuvia haasteita lapsen arjessa.

Havaitsimme aiheeseen perehtyessämme, että käsittelemämme aihe on hyvin laaja, minkä lisäksi siihen liittyy eri näkemyksiä sekä lähestymistapoja ja lopulta ”kaikki vaikuttaa kaikkeen”, jolloin tärkeimpien asioiden kokoaminen aiheemme ympärille oli haastavaa. Valitsemamme viitekehys kuitenkin antoi meille suunnan ja raamit oppaan sisällön luomiseen.

Valitsimme opinnäytetyöhömmä nyky-suositusten mukaisen toiminta- ja tehtäväkeskeisen lähestymistavan. Osassa käyttämistämme lähteistä lähestymistapa oli kuitenkin päinvastainen, minkä vuoksi jouduimme soveltamaan tietoa valitsemamme lähestymistavan mukaiseksi. Koimme tästä huolimatta oikeaksi ratkaisuksi valita kyseinen lähestymistapa, sillä se tuki meidän ammatillista kehitystämme ja ajattelutapaamme. Lähestymistapa palvelee myös erityisesti oppaamme kohderyhmää, eli vanhempia. Opinnäytetyön valmistuttua keväällä 2021, on havaittavissa muutoksia toimintaterapiasuosituksissa niin lasten, kuin aikuistenkin toimintaterapian osalta sen suhteen, että toiminta- ja tehtäväkeskeistä lähestymistapaa suositellaan käytettäväksi valmiuslähtöisen lähestymistavan sijasta. Käytännön työssä muutokset tapahtuvat usein hitaammin ja uusien käytäntöjen omaksuminen saattaa viedä aikaa. Asiakastyön lisäksi työntekijöille olisi suunnattava resursseja, jotta uusien toimintatapojen omaksuminen olisi mahdollista. Koemme, että opinnäytetyömme voi omalta osaltaan helpottaa uuden tiedon käyttöönottoa työelämässä olevilta toimintaterapeuteilta.

Kokonaisuudessaan koemme projektin onnistuneeksi, sillä saavutimme projektin tavoitteet ja olemme tyytyväisiä lopputulokseen. Yllättävää oli, kuinka paljon projektin loppuun saattaminen vaati kärsivällisyyttä sekä kuinka paljon projektiin sisältyi niin sanottuja näkymättömiä vaiheita, kuten esimerkiksi toimintojen analysointia sekä oleellisten asioiden ja tiedon puntaroimista. Projektivastaavina meidän välisemme yhteistyö sujui hyvin siitä huolimatta, että teimme projektia pääosin etäyhteyden välityksellä. Myös tilaajatahon kanssa yhteistyö oli sujuvaa, vaikka opinnäytetyötämme ohjaava toimintaterapeutti vaihtuikin projektin aikana. Koimme, että tekemällemme oppaalle oli oikeasti tarve tilaajatahon puolelta. Tästä johtuen opinnäytetyön tekeminen tuntui merkitykselliseltä ja motivoivalta.

Mielestämme sensomotoriikka ja sensomotorinen kehitys ovat tärkeä osa lapsen kehityksen tarkastelua. Ymmärtämällä sensomotoriikkaa voidaan usein vaikuttaa lapsen toimintaan myös muutoin kuin motorisen kehityksen näkökulmasta. Joidenkin lasten vanhemmat voisivat hyötyä esimerkiksi toimintaterapian näkökulmasta tehdystä oppaasta, joka kokoaisi yhteen keinoja lapsen itsesäätelyn tukemiseksi sensomotoristen toimintojen kautta. Motoristen taitojen oppimisen edistämisen kannalta olisi mielenkiintoista tarkastella eri toimintoja myös nuorempien tai vaihtoehtoisesti vanhempien lasten kohdalla. Meidän työmme kaltaisesta oppaasta voisi olla hyötyä myös suunnattuna lapsille, joilla on jokin tietty vamma tai oireyhtymä.

LÄHTEET

Ahn, S., Fedewa, A.L. 2011. A Meta-analysis of the Relationship Between Children's Physical Activity and Mental Health, *Journal of Pediatric Psychology*, <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsq107>

Airaksinen, T. & Vilkka, H. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ayres, A. Jean. 2018. Aistimusten aallokossa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Bjørngen, K. 2015. Children's Well-being and Involvement in Physically Active Outdoors Play in a Norwegian Kindergarten: Playful Sharing of Physical Experiences, *Child Care in Practice*, 21:4, 305–323

Cahill, S. & Beisbier, S. 2020 Practice Guidelines—Occupational therapy practice guidelines for children and youth ages 5–21 years. *American Journal of Occupational Therapy*. 74. 32.

Case-Smith, J. 2015. Foundations and Practice Models for Occupational Therapy with Children; Child-Centered and Family-Centered Service. Teoksessa J. Case-Smith & J. O'Brien (toim.) *Occupational therapy for children and adolescents*. St. Louis, Missouri: Elsevier.

Case-Smith, J. 2015. Development of Childhood Occupations. Teoksessa J. Case-Smith & J. O'Brien (toim.) *Occupational therapy for children and adolescents*. St. Louis, Missouri: Elsevier.

Cermak, S. & Togli, J. 2018. Cognitive Development Across the Lifespan: Development of Cognition and Executive Functioning in Children and Adolescents. Teoksessa Katz, N. & Togli, J. (toim.) *Cognition, Occupation, and Participation Across the Lifespan: Neuroscience, Neurorehabilitation, and Models of Intervention in Occupational Therapy*. Bethesda, MD: AOTA Press.

Chan, J. S. Y., Luo, Y., Yan, J.H., Cai, L. & Peng, K. 2015. Children's age modulates the effect of part and whole practice in motor learning. *Human Movement Science*. 42. 267–270

Christiansen, C., Baum, C. & Bass, J. 2015. Occupational Therapy performance, Participation and Well-Being. New Jersey:SLACK Incorporated.

Chu, Y., Farmer, A., Fung, C., Kuhle, S., Storey, K., & Veugelers, P. 2013. Involvement in home meal preparation is associated with food preference and self-efficacy among Canadian children. *Public Health Nutrition*, 16(1), 108-112. doi:10.1017/S1368980012001218

Crescentini, C., Capurso, V., Furlan, S., & Fabbro, F. 2016. Mindfulness-oriented meditation for primary school children: Effects on attention and psychological well-being. *Frontiers in Psychology*, 7, 805. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00805>

Eicher, Skubik-Peplaski, O'Brien, & Fleischer. 2018. Exploring Parents' Experiences of Raising a Child with Sensorimotor Impairments and Expectations for Leisure Participation. *The Open Journal of Occupational Therapy*, 6(4).

Hirshkowitz, M., Whiton, K., Albert, S., Alessi, C., Bruni, O., DonCarlos, L., Hazen, N., Herman, J., Hillard, P., Katz, E., Kheirandish-Gozal, L., Neubauer, D., O'Donnell, A., Ohayon, M., Peever, J., Rawding, R., Sachdeva, R., Setters, B., Vitiello M. & Ware, C. 2015. National Sleep Foundation's updated sleep duration recommendations: final report. *Sleep Health*, 1 (4).

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki:Tammi.

Jämsä, K. & Manninen, E. 2000. Osaamisen tuotteistaminen. Vantaa: Tammi.

Kaplan, M. 2020. Frame of reference for motor skill acquisition. Teoksessa: J. Hinojosa, T. Howe & P (toim.) *Frame of reference for pediatric occupational therapy*. Philadelphia: Wolters Kluwer.

Kranowitz, C. 2003. Tahatonta tohellusta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lano, A. 2014. Motoriikan kehityshäiriöt. Teoksessa: Pihko, H., Haataja, L. & Rantala, H. (toim.) *Lasten neurologia*. Helsinki: Duodecim.

Mulligan, S. 2014. Occupational therapy evaluation for children: A pocket guide. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti – Jänetevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. Helsingin seudun kauppakamari.

Novak, I. and Honan, I. 2019, Effectiveness of paediatric occupational therapy for children with disabilities: A systematic review. *Aust Occup Ther J*, 66: 258-273. doi:10.1111/1440-1630.12573

Occupational Therapy Australia. 2016. Occupational Therapy Guide to Good Practice: Working with Children. Viitattu 1.12.2019. <https://otaus.com.au/publicassets/e089c710-7c35-e911-a2c2-b75c2fd918c5/OTA%20Guide%20to%20Good%20Practice%20for%20Working%20With%20Children%202016.pdf>.

Parham, L. & Mailloux Z. 2015. Sensory Integration. Teoksessa J. Case-Smith & J. O'Brien (toim.) Occupational therapy for children and adolescents. St. Louis, Missouri: Elsevier.

Roberts, T., Stagnitti, K., Brown, T., Bhojti, A. 2018. Relationship Between Sensory Processing and Pretend Play in Typically Developing Children. *American Journal of Occupational Therapy*. 72. <https://doi.org/10.5014/ajot.2018.027623>.

Ruuska, K. 2005. Pidä projekti hallinnassa: Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Talentum.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi: Projektinvetäjän käsikirja. Helsinki: Edita.

Sity ry. Sensorisen integraation terapian yhdistys. 2020. Sensomotorinen kehitys. Viitattu 10.6.2020. <https://www.sity.fi/sensorinen-integraatio/normaalikehitys/>.

Tanta, K. & Knox, S. 2015. Play. Teoksessa J. Case-Smith & J. O'Brien (toim.) Occupational therapy for children and adolescents. St. Louis, Missouri: Elsevier.

Tilastokeskus; Koulututustilastot. 2020. Joka viides peruskoululainen sai tehostettua tai erityistä tukea. https://www.stat.fi/til/erop/2019/erop_2019_2020-06-05_tie_001_fi.html.

Williams, K. 2017. Understanding the role of sensory processing in occupation: An updated discourse with cognitive neuroscience. *Journal of Occupational Science*. 24 (3). 302–305.

Wressle, E. & Samuelsson, K. 2014. The self-reported use of research in clinical practice: A survey of occupational therapists in Sweden. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 22. 227. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/11038128.2014.992951>.

Zimmer, R. 2011. *Psykomotoriikan käsikirja- teoriaa ja käytäntöä psykomotoriseen tukemiseen*. Lahti: VK-Kustannus Oy.

LIITTEET

VANHEMILLE LÄHETETYN PALAUTEKYSELYN TULOKSET

LIITE 1

Vastaajien kokonaismäärä: 7

1. Oppaassa on kuvia ja tekstiä sopivassa suhteessa

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	7	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

2. Opas on ulkoasultaan houkuttelevan näköinen

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	5	71,43%
Osittain samaa mieltä	2	28,57%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

3. Kommentteja ja kehitysehdotuksia oppaan ulkoasuun liittyen:

Vastaajien määrä: 2

Vastaukset
Opasta oli mukava lukea kun kokonaisuus oli selkeä. Kuvat tukivat tekstiä ja toivat lukemisesta/ulkonäöstä houkuttelevampaa.
Silmiin osui muutama kirjoitusvirhe tai puhekielinen ilmaus. Muuten ulkoasu oli selkeä ja houkutteleva.

4. Opas sisältää sopivan määrän tietoa

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	5	71,43%
Osittain samaa mieltä	2	28,57%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

5. Oppaan sisältämä tieto on hyödyllistä

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	6	85,71%
Osittain samaa mieltä	1	14,29%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

6. Oppaan kuvat ovat havainnollistavia

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	5	71,43%
Osittain samaa mieltä	2	28,57%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

7. Oppaan teksti on helposti ymmärrettävää

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	7	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

8. Oppaassa esitettyjen toimintojen jaottelu on selkeä

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	7	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

9. Oppaan sisältö etenee loogisesti

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	7	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

10. Oppaan sisältämät toiminnot ovat helposti toteutettavissa lapsen arjessa

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	7	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

11. Opas tarjosi oivalluksia ja/tai uutta tietoa

Vastaajien määrä: 7

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	2	28,57%
Osittain samaa mieltä	4	57,14%
Osittain eri mieltä	1	14,29%
Täysin eri mieltä	0	0%

12. Kommentteja ja kehitysehdotuksia sisältöön liittyen:

Vastaajien määrä: 1

Vastaukset

Teksti oli riittävän helppolukuista ja helposti ymmärrettävää. Tekstiin ei ollut ympätty liikaa asiaa vaan osattu kirjoittaa asioista tärkein ylös.

13. Muuta palautetta:

Vastaajien määrä: 3

Vastaukset

Tämä oli hyvä ja mielenkiintoinen opas, joka pitäisi jakaa kaikille pienten lasten vanhemmille. Opas toimisi ikäänkuin ennaltaehkäisevästi, kun hoksautettais vanhempia että kuinka helposti arkeen saa lisättyä tärkeitä harjoituksia lapsille.

Opas oli mielenkiintoinen ja hyvä muistutus miten niillä arjen pienilläkin asioilla tukee lapsen motorista kehitystä ilman sen suurempia miettimisiä ja ponnisteluita. Kiitos ja onnea tulevaisuuteen!

Selkeä, käytännönläheinen opas, josta saa hyviä vinkkejä lapsen kehittymisen tukemiseen. Oli todella hyviä esimerkkejä, joita on helppoa toteuttaa arjessa. Tämä oivalsi ajattelemaan kuinka yksinkertaisilla, arkisilla toimilla voi lapsen motoriikan kehittämistä tukea.

TOIMINTATERAPEUTEILLE LÄHETETYN PALAUTEKYSELYN TULOKSET LIITE 2

Vastaajien kokonaismäärä: 4

1. Oppaassa on kuvia ja tekstiä sopivassa suhteessa

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	3	75%
Osittain samaa mieltä	1	25%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

2. Opas on ulkoasultaan houkuttelevan näköinen

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	1	25%
Osittain samaa mieltä	2	50%
Osittain eri mieltä	1	25%
Täysin eri mieltä	0	0%

3. Kommentteja ja kehitysehdotuksia oppaan ulkoasuun liittyen:

Vastaajien määrä: 4

Vastaukset
Lähdeviitteet tekstikappaleiden perässä laittaisin yläindeksiin. Sisällysluetteloon väljempi riviväli? Pääotsikossa on nyt "...tukemisen tueksi", joka kuulostaa hieman hassulta. Voisiko olla vain "tukemiseen"?
Olisi mukava jos oppaassa olisi käytetty enemmän värejä, värikkäitä kuvia.
Oppaan ulkoasu on selkeytynyt mukavasti ja sitä on nyt helpompi seurata. Hyvä! 1. tason otsikoita voisi vielä miettiä. Ne ovat mielestäni aika lähellä tuota OYSin logoa, eli voisiko 1. tason otsikoiden fontti olla hieman isompi ja voisiko sitä laskea hieman alemaksi, jolloin se erottuisi yläviitteestä paremmin.
sisällysluetteloon väljyyttä (rivivälit), samoin pääotsikoiden ja ylätunnisteen väliin jos mahdollista. Lähdeviitteet pienemmällä yläindeksiin.

4. Opas sisältää sopivan määrän tietoa

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	1	25%
Osittain samaa mieltä	3	75%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

5. Oppaan sisältämä tieto on hyödyllistä

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	2	50%
Osittain samaa mieltä	2	50%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

6. Oppaan kuvat ovat havainnollistavia

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	3	75%
Osittain samaa mieltä	1	25%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

7. Oppaan toimintojen jaottelu on selkeä

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	3	75%
Osittain samaa mieltä	1	25%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

8. Oppaan sisältö etenee loogisesti

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	3	75%
Osittain samaa mieltä	1	25%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

9. Opas tukee vastaanottokäynnillä annettavaa neuvontaa ja ohjausta

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	2	50%
Osittain samaa mieltä	2	50%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

10. Voisin hyödyntää opasta vanhempien ohjauksessa

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	1	25%
Osittain samaa mieltä	3	75%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

11. Oppaan sisältämä tieto on näyttöönperustuvaa

Vastaajien määrä: 4

	n	Prosentti
Täysin samaa mieltä	4	100%
Osittain samaa mieltä	0	0%
Osittain eri mieltä	0	0%
Täysin eri mieltä	0	0%

12. Kommentteja ja kehitysehdotuksia sisältöön liittyen:

Vastaajien määrä: 2

Vastaukset
Luettelomuoto on selkeä. Jonkin verran tekstissä on lauseita, joita joutuu lukemaan useamman kerran, että ymmärtää mitä tarkoitetaan (esim. sivulla 9: "Leikkiessään mielikuvitusleikkiä lapsi usein muuttaa asentoaan kyetäkseen järjestelemään leikkiä ja käsittelemään leluja haluamallaan tavalla."). Miten tämän sanoisi selkokielellä?
Opas on nyt selkeytynyt ja etenee loogisemmin kuin aiemmin. Sensomotoriikka oli selkeästi selitetty alussa. Teoriaosuus oli selkeä ja riittävä.

13. Muuta palautetta:

Vastaajien määrä: 3

Vastaukset
Tsemppiä! :)
Tarkastelkaa otsikkoa vielä, "tukemisen tueksi" on hiukan hassu ilmaisu :) "tukemiseen" tai "tukemiseksi" voisi esimerkiksi toimia.
Hyvin huomioitu aiemmin annettu palaute. Tsemppiä ja hyvää jatkoa!